

Economisch-Statistische Berichten

Ruimtelijke zorgen

★

Wetgevingscomplicaties
bij het
vestigingsbeleid

★

F. Piot

De Algemene Wereldtentoonstelling
in Brussel

★

Ir. A. Heimans en Drs. J. E. Keasberry
De wachttijd van inwonende
woningbehoevenden

★

Dr. J. P. B. Tissot van Patot

Een levenskrachtige binnenscheepvaart
als doelwit

★

D. F. Timmer

Fiscale politiek en de E. E. G.

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

43e JAARGANG

No. 2124

WOENSDAG 19 MAART 1958

HOLLANDSCHE SOCIETEIT
VAN LEVENSVERZEKERINGEN N.V.

Anderhalve Eeuw

Levensverzekering

HOOFDKANTOOR
Heerengracht 475, Tel. 49100
AMSTERDAM-C.

HEAD OFFICE FOR CANADA
330 Bay Street
TORONTO 1

R. Mees & Zoonen
Bankiers en
Assurantie-makelaars

Rotterdam

Amsterdam - 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen
Alblasserdam

Financiering van invoer,
uitvoer en transit

Alle assurantien

Beleggingen en
vermogensbeheer

vacatures

Ter secretarie van de
GEMEENTE APELDOORN

vaccert de functie van

EERSTE AMBTENAAR

Gezocht wordt een econoom met zo mogelijk administratief-rechterlijke ervaring of een jurist met economische scholing, die belast zal worden met stafwerk en voorts een adviserende taak zal hebben. Behalve zijn medewerking bij het analyseren van de problematiek zal hij veel aandacht moeten geven aan het coördineren van de bij bepaalde projecten betrokken gemeente-instellingen en instanties buiten de gemeente en zal hij voorkomende besprekingen vlot moeten kunnen voeren. Leeftijd bij voorkeur tussen 30 en 40 jaar. Aanstelling volgt in de rang van referendaris-administrateur (salaris tussen f. 9.400.- en f. 13.500.-). Kandidaten zullen eventueel worden uitgenodigd voor een psychologisch onderzoek.

Eigenhandig (niet met ballpoint) geschreven brieven met volledige inlichtingen over leeftijd, opleiding en praktijk en vergezeld van een recente pasfoto voor 31 maart a.s. aan de **Nederlandsche Stichting voor Psycho-techniek**, Wittevrouwenkade. 6, Utrecht, onder nummer E.S.B. 11619.

**ECONOMISCH-
STATISTISCHE BERICHTEN**

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-W.
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Commerce, Koninklijk Plein 6, Brussel, postcheque-rekening 260.34.

Redactie-adres voor België: Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs: franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29.—, overige landen f. 31.— per jaar. (België en Luxemburg B. fr. 400). Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 ct.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f. 0.30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f. 0.60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

Ruimtelijke zorgen

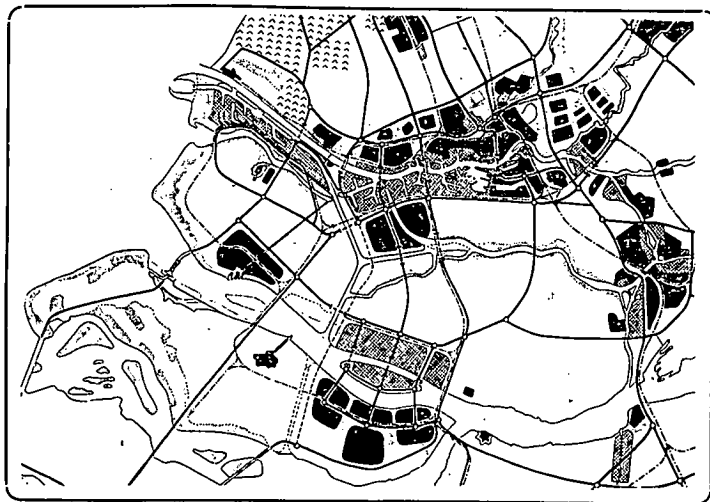
De natuurlijke en geografische kwaliteiten die het westen van ons land in zich verenigt, zijn zodanig, dat zij activiteiten van velerlei aard op grote schaal tot zich trekken. Hierdoor heeft dit gebied een krachtige groei te zien gegeven en zich in de loop der jaren ontwikkeld tot hetgeen men thans de Randstad Holland noemt. Het einde van de economische expansiemogelijkheden is nog geenszins in zicht; veeleer moet worden verwacht, dat met name van de Euro-markt nieuwe impulsen zullen uitgaan. Het benutten der geboden kansen is, mede gezien de groei onzer bevolking, landsbelang. Het zal echter onvermijdelijk zijn, dat de komende jaren grote oppervlakten grond een stedelijke bestemming zullen krijgen. De mogelijkheid, dat de Randstad binnen afzienbare tijd tot één opeenhoping van steden zal uitgroeien, is potentieel aanwezig.

Dit aaneengroeien wordt door degenen, die tot taak hebben de ontwikkeling van de Randstad zo te leiden, dat deze haar economische functies goed kan vervullen en — gegeven de vigerende omstandigheden — bewoonbaar blijft, ongewenst geacht. Zulks blijkt bijv. uit een recent rapport, uitgebracht door de „Werkcommissie Westen des Lands” van de Rijksdienst voor het Nationale Plan, dat zich bezig houdt met de ruimtelijke ontwikkeling in het westen ¹⁾. De hoofdlijnen, die deze werkcommissie aanwijst — op de uitgewerkte toelichting hopen wij later terug te komen — zijn: behoud van de grote agglomeraties als ruimtelijk zelfstandige elementen van goed bewoonbaar formaat; behoud van een groot agrarisch middegebied binnen de Randstad, en expansie van de Randstad naar buiten door afleiding van de „overloop” naar Noord-Holland benoorden het Noordzeekanaal, de Gelde vallei en het Deltagebied.

De gedachte van expansie naar buiten — i.c. naar het Deltagebied — vinden wij in een rapport van het provinciaal bestuur van Zuid-Holland, dat de expansie van het

Zuidhollandse zeehavengebied tot onderwerp heeft ²⁾, terug. Dit kan ook moeilijk anders, want het gebied van de Nieuwe Waterweg beschikt over weinig ruimte voor verdere uitbreiding. Aan laatstgenoemd rapport — dat als „voorstudie” wordt aangediend — is nevenstaand kaartfragment ontleend. Het geeft een indruk hoe het zeehavengebied er, zo de verwachte economische

bevolkingsgroei wordt gerealiseerd, rond het jaar 2000 uit zou kunnen zien. Rozenburg, Tiengemeten en een deel van de kust van de Hoeksewaard zullen tot haventerreinen zijn herschapen; Hellevoetsluis en de „staart” van Flakkee tot woongebieden. Een, dank zij de in het Deltaplan voorziene verbindingen, voor de massale bevolking der Randstad gemakkelijk en snel bereikbaar recreatiegebied kan worden verkregen door

verlaging van de waterstand in de Grevelingen, waardoor zandplaten e.d. komen droog te vallen. In een ander recreatieoord, de Brielse Maas, zal een soort „groengordijn” langs de noordoever de illusie moeten geven, dat men ver van de industrialisatie verwijderd is.

Bij de beoordeling van rapporten als de onderhavige moet men zich voor ogen houden, dat van de in ons land heersende ruimte-nood geen deugd te maken is. Wel zal men van mening kunnen verschillen over de wijze waarop met ruimte wordt gewoerd. Realisering van de gedachte van expansie naar buiten — voor het zeehavengebied o.i. noodzaak — zou gebieden buiten de Randstad de vaak zo zeer begeerde ontwikkeling kunnen brengen, terwijl voor de bewoners van de Randstad recreatief contact met een min of meer landelijke omgeving mogelijk blijft. De echte landelijke rust, die enkelen onzer toch nog wel op prijs weten te stellen, zal echter wel een schaars goed worden. Zullen wij, in naam van de materiële vooruitgang, het verlangen daarnaar bij dezen maar tot anachronisme bestempelen? Z.

¹⁾ „De ontwikkeling van het Westen des Lands”. Staatsdrukkerij en Uitgeverijbedrijf 1958, 46 blz. en bijlagen.

²⁾ Randstad en Delta; een studie over de ontwikkeling van het Zuidhollandse Zeehavengebied”. Delft 1957, 94 blz. en bijlagen.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Ruimtelijke zorgen, door Drs. J. H. Zoon	223	Een levenskrachtige binnenscheepvaart als doelwit, door Dr. J. P. B. Tissot van Palot	234
Wetgevingscomplicaties bij het vestigingsbeleid ...	224	Fiscale politiek en de E.E.G., door D. F. Timmer	235
De Algemene Wereldtentoonstelling in Brussel, door F. Piot	225	Geld- en kapitaalmarkt, door Dr. M. P. Gans ..	236
De wachttijd van inwonende woningbehoevenden, door Ir. A. Heimans en Drs. J. E. Keasberry	229	Notities:	
		Televisiereclame in Engeland	228
<i>Voor de niet-gesigneerde artikelen is de Commissie van Redactie verantwoordelijk</i>			

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries; J. R. Zuidema. Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.
COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

Wetgevingscomplicaties bij het vestigingsbeleid

Er is met de inwerkingtreding van de Vestigingswet Bedrijven 1954 op het gebied van het vestigingsbeleid veel veranderd. Onder de oude wet van 1937 was de Middenstandsraad de adviseur van de Regering. Hierin hadden vrijwel uitsluitend leidende figuren uit de centrale middenstandsorganisaties zitting. Thans wordt de Regering geadviseerd door een commissie van de Sociaal-Economische Raad, waarin, zoals in alle commissies van dat college, de verschillende sectoren van het bedrijfsleven zijn gerepresenteerd en waarin bovendien een aantal onafhankelijke deskundigen zitting heeft.

De werkzaamheid van die commissie heeft tot dusverre geresulteerd in een aantal adviezen, waarvan sommige niet unaniem waren. M.n. gaven nu en dan enige leden, afkomstig uit de kringen der middenstandsorganisaties, blijk van een afwijkend standpunt.

In de algemeen-politieke sfeer liggen de kaarten anders. De middenstandszaken (en hiertoe wordt niet geheel terecht ook het vestigingsbeleid gerekend) worden in de Tweede Kamer behandeld door een commissie met overwegend Kamerleden, wier belangstelling op de middenstand is gespecialiseerd. De Regering, nl. de met deze aangelegenheden belaste staatssecretaris, heeft bepaalde door de Sociaal-Economische Raad te publiceren ontwerp-vestigingsbesluiten bij de griffie van de Kamer gedeponeerd, hetgeen tot een curieuze en in deze verhoudingen ongewone situatie van feitelijke medewetgeving door de Tweede Kamer kan leiden. Ook gedeponeerd is het ontwerp-besluit betreffende de algemene levensmiddelenhandel. De Regering stelt, dat zij bij dit ontwerp de hoofdgedachten van het bekende meerderheidsadvies van de commissie van de Sociaal-Economische Raad over de parallelisatie in de detailhandel heeft overgenomen. Vergelijking van ontwerp en advies leidt echter tot de constatering van saillante verschillen. Over dit ontwerp gaat nu de commissie van de Sociaal-Economische Raad studeren.

Er is intussen nog geen vestigingsbesluit op basis van de nieuwe wet tot stand gekomen. Hierdoor moesten reeds tweemaal verschillende vestigingsbeschikkingen — voorlopige voorzieningen om de vestiging in een bedrijfstak aan een vergunning te binden, hangende een onderzoek naar de wenselijkheid van de totstandkoming van een vestigingsbesluit —, welker levensduur maximaal anderhalf jaar is, bij bijzondere wetjes worden verlengd.

Nu zou men geneigd zijn het langzame tempo bij de Regering toe te schrijven aan het feit, dat zij in de gegeven constellatie met de adviezen van de commissie van de Sociaal-Economische Raad niet goed weg weet. De Regering vestigt echter de indruk dat (ook) bepaalde technische complicaties vertragend werken.

Bij de Tweede Kamer is nl. een wetsontwerp ahangig gemaakt (no. 4822) tot wijziging van de Vestigingswet Bedrijven 1954. De Regering wil met dit ontwerp „enige leemten wegnemen” en „overigens nodig geachte verbeteringen aanbrengen”. Het ontwerp heeft dus in de ogen van de Regering alleen technische betekenis. Vandaar klaarblijkelijk, dat zij het niet nodig heeft geoordeeld de Sociaal-Economische Raad te horen — hetgeen de wet

B.O. voor belangrijke ontwerpen van wet op sociaal-economisch gebied voorschrijft — en dat nog wel terwijl de praktijk tot dusverre is geweest, dat de Regering niet spoedig aannam, dat zij de Raad kon passeren. Nu vereist de bewering, dat een wetsontwerp (slechts) van technische aard is, altijd bijzondere aandacht. Technische wetsontwerpen zijn zelden alleen maar technisch. Onze ambtenaren en andere officieel bij de uitvoering van wetten betrokkenen zijn gewoonlijk vindingrijk genoeg om zich niet door technische onvolkomenheden in een wet uit het veld te laten slaan. En onze Regeringen zijn in het algemeen weinig geneigd om legislatief afgedane zaken opnieuw in het Parlement in de waagschaal te stellen.

Dit technische wetsontwerp heeft geleid tot een Voorlopig Verslag, waaruit blijkt, dat de Kamer vrij algemeen over sommige voorgestelde voorzieningen de klacht uit, dat zij de strekking ervan niet kan doorzien; vele leden zijn zelfs ten aanzien van enkele hoofdpunten van het ontwerp van mening, „dat de Memorie van Toelichting te weinig inzicht geeft omtrent de doelstellingen van de . . . wetswijziging”. Wie van de stukken kennis neemt, zal tot dezelfde verzuchting komen.

De Regering heeft in haar Memorie van Antwoord een uitvoerige nadere toelichting en bij een Nota van Wijziging het ontwerp, ten minste naar de vorm, ingrijpend gewijzigd. Dat nu alles veel duidelijker is geworden, kan moeilijk worden gezegd.

Het hoofdpunt van het wijzigingsontwerp is — om een door The Economist uiteraard in totaal ander verband gebruikte uitdrukking te lenen — niet alleen „hair raising” doch ook „hair splitting” en kan dan ook in dit korte bestek niet uitputtend worden behandeld.

Het betreft hier het voorstel in het wetsontwerp, dat bij de omschrijving van het bedrijf, waarvoor het vestigingsbesluit geldt, kan worden volstaan met de omschrijving van bepaalde voor dat bedrijf kenmerkende handelingen. Dit lijkt inderdaad een doelmatige vereenvoudiging van de omschrijvingen. Het valt echter op, dat de Regering dit stelsel reeds incidenteel heeft toegepast bij de op grond van de Wet op de Bedrijfsorganisatie tot stand gebrachte instellingsbesluiten, zonder hier ooit van behoefte aan een technische wetswijziging te hebben doen blijken.

Dit leidt haast automatisch tot de veronderstelling, dat de Regering met haar wijziging aan het begrip „bedrijf” een andere inhoud wil geven dan dit tot dusverre had. Tot deze gedachtengang dragen bij de onlangs bekend gemaakte en kennelijk op de gewijzigde Vestigingswet gebaseerde ontwerp-vestigingsbesluiten voor de tabaksdetailhandel, de drogisterij en de levensmiddelenbedrijven. Hier wordt het bedrijf nl. in beginsel gedefinieerd als het bedrijfsmatig verkopen aan particulieren. De Vestigingswet geldt alleen voor ondernemingen en in een onderneming geschiedt eigenlijk alles bedrijfsmatig, zodat dit woord gevoeglijk kan vervallen. Men kan echter op zijn minst de vraag stellen, of, als men het bedrijf van de detailhandel in een zeker produkt definieert als het in het klein verkopen van dat produkt, het begrip bedrijf niet buiten zijn grenzen wordt uitgebreid.

In dit artikel wordt allereerst een en ander medegedeeld omtrent het ontstaan en de geschiedenis der Algemene Wereldtentoonstellingen. De tentoonstelling, die over enkele weken in Brussel zal worden geopend, is de 31ste manifestatie van deze aard. Ten behoeve van deze tenoonstelling, die een terrein van ongeveer 200 ha beslaat, werden tot eind december jl., in hoofdzaak voor het optrekken van gebouwen, ruim 25.000 ton goederen uit het buitenland geïmporteerd. Het aantal verwachte buitenlandse bezoekers wordt op 18.600 per dag — waaronder ongeveer 3.800 Nederlanders — geraamd. Met het welslagen der tentoonstelling zijn ook de belangen van het toerisme gediend. Zij biedt nl. de mogelijkheid de aandacht der buitenlanders te vestigen op de bezienswaardigheden in de Beneluxlanden. Tot slot staat schrijver stil bij de financiering van de tentoonstelling.

De Algemene Wereldtentoonstelling in Brussel

Frankrijk, dat er prat op gaat in de Middeleeuwen de eerste jaarmarkten, die ten doel hadden de nationale en internationale handel te bevorderen, te hebben georganiseerd, nam aan het begin van de 19de eeuw een gedurfd initiatief. Frankrijk voerde in die tijd oorlog in geheel Europa, een oorlog, waarbij niet slechts het menselijke potentieel, maar ook alle economische krachten in de weegschaal werden geworpen. Van alle Franse burgers werd een buitengewone krachtsinspanning gevergd en, juist omdat de Franse Revolutionairen ook de macht der propaganda hadden ontdekt, deden zij tevens beroep op psychologische middelen: de producenten werden uitgenodigd deel te nemen aan een wedstrijd, in de vorm van een tentoonstelling van hun produkten. Aan de produkten die door een officiële jury als de beste werden beoordeeld, en ook aan diegene die het nationale belang op de meest efficiënte wijze zouden dienen — in de toenmalige propagandaliteratuur heette dat „de zwaarste slagen toe te brengen aan Groot-Brittannië” — werden prijzen toegekend.

Hier ligt de oorsprong van de nationale tentoonstellingen die in Frankrijk in groten getale werden georganiseerd. Het verschil met de jaarmarkten is duidelijk: de exposant biedt zijn waren niet te koop aan, hij stelt ze ten toon; de beloning voor zijn prestatie is niet de verkoop van zijn produkt, maar de officiële erkenning van de waarde van dit produkt en van zijn bijdrage tot het nationaal welzijn. Toen na het Congres van Wenen het internationaal evenwicht en de internationale vrede werden hersteld, kwam men er zeer spoedig toe een internationalisering van dit soort *concours* te ontwerpen. Weer was het een Fransman die het idee de wereld inzond: Boucher de Perthes (1833). Hij stuitte echter op ernstige tegenkanting: de vrees voor economische spionage was zeer sterk, en vooral de economisch zwakke landen voelden er niet voor hun technische achterstand te doen blijken.

Toch werd, een twintigtal jaren nadien (1851), maar dan in Engeland dat aan de spits stond van de economische vooruitgang, een eerste Wereldtentoonstelling georganiseerd. De promotors van deze manifestatie hadden zich tot doel

(vervolg van blz. 224)

Onder het begrip bedrijf, zoals dit altijd bij de toepassing van de Wet op de Bedrijfsorganisatie werd gehanteerd en zoals het ook in de huidige redactie van de Vestigingswet is bedoeld, pleegt men te verstaan de economische activiteit, waarop een onderneming is gericht. Een slager, gevestigd in een welgestelde buurt, verkoopt meer biefstukken dan vette lappen; die lappen zal hij dus geregeld verkopen met een grossiersmarge aan een slager in een volksbuurt. Deze verkoop van lappen geschiedt bedrijfsmatig, doch de slager oefent hiermede niet het bedrijf uit van grossier in vlees.

Weliswaar volgt uit deze summiere aanduiding van het begrip bedrijf, dat de uitvoeringswetgever een zekere latitude heeft bij de uitwerking daarvan, doch het is duidelijk, dat er minder ondernemingen vallen onder de woordkeus: „zijn bedrijf maken van het verrichten van een bepaalde handeling”, dan onder die van: „het verrichten van die handeling”. Een belangrijk formeel gevolg van het stelsel der Regering kan zijn, dat men in beginsel organisaties van specialisten, die om een vesti-

gingsbesluit verzoeken, mede als representatief aanmerkt voor de ondernemingen, waarin de handeling, waarop het vestigingsbesluit betrekking heeft, in het kader van een andere functie wordt verricht.

Daarmede wordt wellicht het terrein van de „job-demarcation” betreden, die in de denkwereld van de middenstandsvakorganisaties zeker een rol speelt ¹⁾. Deze is bepaald geen technisch onderwerp, doch bij uitstek een zaak van beleid.

Het is dan ook te hopen, dat de Tweede Kamer met de nieuwe explicaties der Regering geen genoegen neemt en alsnog een nadere uiteenzetting van de motieven der voorgestelde wetswijziging verlangt. Blijken daarvoor geen zwaarwegende motieven te bestaan, dan verdient het verreweg de voorkeur, dat het in de Vestigingswet van 1954 opgenomen bedrijfsbegrip wordt gehandhaafd en de voorgestelde wijziging dus achterwege blijft.

¹⁾ Merkwaardig is in dit verband, dat de Nederlandse vakbeweging, anders dan de Angelsaksische en Amerikaanse, voor de „job-demarcation” altijd weinig belangstelling heeft gehad.

gesteld op het internationale vlak een vreedzame wedstrijd te organiseren tussen de producenten uit de meest ontwikkelde landen, en hun hoop werd niet teleurgesteld: 17.000 exposanten namen er aan deel. Dat de belangstelling voor deze gebeurtenis algemeen was blijkt overduidelijk uit het feit dat zes miljoen bezoeken werden geboekt, en dit in een periode dat de verkeersmiddelen nog maar in het beginstadium van hun ontwikkeling waren. Het blijkt evenzeer uit de overvloedige en uitbundige commentaar die er aan gewijd werd door zakenlieden en economen. Zij beschouwden deze tentoonstelling als de bekroning van de industriële expansie, die de eerste helft van de 19e eeuw gekenmerkt had en als een consecratie van de vrijhandelsspolitiek.

Michel Chevalier haastte zich naar Londen om de gebeurtenis van dichtbij te volgen en van uit de hoofdstad van het steeds machtiger wordende Britse Imperium schreef hij aan zijn discipelen een reeks „Lettres sur l'Exposition de Londres considérée au point de vue philosophique, technique, etc.”, in een geestdriftige taal gesteld. Deze Tentoonstelling, zei hij, zal ongetwijfeld nagebootst worden; ze strekt alleszins het Britse volk tot eer en draagt een diepe politieke en sociale betekenis in zich. Kort nadien verscheen te Brussel het „Dictionnaire de l'Economie Politique” van Ch. Coquelin en Guillaumin, en van de hand van Blanqui, opvolger en discipel van Jean-Baptiste Say, verscheen in dit werk een artikel over de Tentoonstelling van Londen. Deze werd één der meest markante feiten uit de geschiedenis der staathuishoudkunde genoemd en de Franse Academicus aarzde niet te voorspellen dat de wereldtentoonstellingen zouden uitgroeien tot een algemene periodieke wedstrijd tussen alle produktieve krachten uit de gehele wereld.

Algemene Wereldtentoonstellingen werden zeer veelvuldig gehouden; van 1851 tot 1900 werden er 17 georganiseerd, en van 1900 tot aan de vooravond van de eerste wereldoorlog, nog 5; in een relatief korte tijdsspanne, 22 tentoonstellingen dus. Vandaar de pogingen die bij het begin van deze eeuw in het werk werden gesteld om een internationale reglementering tot stand te brengen, pogingen die in 1928 werden bekroond door de ondertekening van een internationaal verdrag, waarin o.a. werd bepaald dat algemene wereldtentoonstellingen slechts om de zes jaar en maar eenmaal in de 15 jaar in hetzelfde land mogen worden gehouden. De tentoonstelling die over enkele weken in de Belgische hoofdstad wordt geopend is de éénendertigste manifestatie van deze soort, en de elfde in België.

In mei 1954 zond de Belgische Regering aan alle landen waarmee België diplomatieke betrekkingen onderhoudt, en aan alle internationale organisaties die geen militair karakter hebben en waar België bij aangesloten is, een uitnodiging om deel te nemen aan deze manifestatie. Een vijftigtal staten en internationale organisaties heeft deze uitnodiging aanvaard. Voor de Belgische Afdeling en de Afdeling Belgisch Kongo en Ruanda Urundi werd in april 1955 een aanvang gemaakt met de recrutering van exposanten.

Op het terrein dat ca. 200 ha beslaat, nemen de buitenlandse afdelingen een oppervlakte in van ca. 465.000 m², de Belgische Afdeling 660.000 m² en de Afdeling Kongo 75.000 m² in beslag. In deze verschillende sectoren werden resp. 39, 27 en 7 paleizen en paviljoenen opgetrokken. Aan

deze cijfers dienen dan nog, voor de Belgische Afdeling, 27 tentoonstellingsconcessies — individuele paviljoenen die door belangrijke firma's worden gebouwd, naast hun deelneming aan de collectiviteit waaronder ze ressorteren — toegevoegd. Er werden dus in totaal 107 tentoonstellingsconstructies opgetrokken, waaronder dan niet begrepen worden de hele reeks houten huisjes van de Folkloristische Wijk „België 1900”, noch het Atomium, noch de twee permanente tentoonstellingshallen, die het Eeuwfeestcomplex zijn komen aanvullen.

Gebruikt materiaal.

Maanden lang werden duizenden arbeiders op de werven van de Heizel te werk gesteld. Op 1 januari 1958 werden 19.396 arbeidskaarten hernieuwd¹⁾; op diezelfde datum waren 615 arbeiders op het terrein werkzaam voor rekening van de Maatschappij der Tentoonstelling. Het spreekt vanzelf dat een manifestatie van zulke omvang een niet onaanzienlijk goederenvervoer teweegbrengt. De statistieken, opgemaakt door de directie van de Dienst voor Transport, Douane en Goederenbehandeling van het Commissariaat-Generaal zijn in dit verband zeer leerrijk. Eind december 1957 waren door de verschillende afdelingen der Tentoonstelling 25.106,5 ton goederen uit het buitenland naar België geïmporteerd en hun gezamenlijke waarde bedroeg Bfr. 495,3 mln.

TABEL 1.

Uit het buitenland geïmporteerde materialen
(t/m 31 december 1957)

Paviljoenen	Gewicht (kg)	Waarde (B.fr.)
Arabishe staten	348.741	8.335.470
Belgische afdeling	456.124	8.032.819
Canada	469.065	16.364.108
Cambodja	3.000	15.000
Duitsland	4.473.241	49.638.953
Finland	209.616	4.152.356
Frankrijk	3.368.681	61.150.748
Heilige Stoel	141.930	6.341.608
Hongarije	7.371	263.162
Joegoslavië	721.755	22.615.061
Japan	129.672	127.752
Kongo	4.786	92.800
Luxemburg	872.088	18.173.637
Marokko	210.775	4.436.122
Mexico	10.845	50.200
Monaco	38.617	1.180.500
Nederland	4.238.133	26.000.592
Noorwegen	171.524	1.044.343
Oostenrijk	692.235	10.131.423
San Marino	1.722	950.328
Tsjechoslowakije	2.548.479	115.959.149
Sowjet-Unie	129.636	3.478.490
Venezuela	45.950	354.523
Verenigd Koninkrijk	1.109.782	29.762.862
Verenigde Staten	2.432.840	73.679.481
Zwitserland	892.978	11.521.465
Andere afdelingen	1.376.927	21.495.076
Totaal	25.106.513	495.348.028

Wanneer men de bedragen voor iedere deelneming afzonderlijk beschouwt, dan merkt men een zeer aanzienlijk verschil. Dit is niet alleen te verklaren uit de omvang van de verschillende inzendingen en door de budgetten waarover de betrokken Commissarissen-Generaal beschikken, maar ook uit de werkwijze, die bij de constructie wordt gevolgd. Zo valt er een enorm verschil waar te nemen tussen het bedrag van de materialen, bestemd voor het paviljoen van de Verenigde Staten en dat van de door de Sowjet-

¹⁾ Het aantal feitelijk werkzame arbeiders ligt natuurlijk iets lager: tijdelijke of permanente werkkaarten werden nl. uitgeleend aan aannemers en onderaannemers, waarvan het aantal werd geraamd op 300. Ook zijn er vlottende arbeidskrachten, d.w.z. arbeiders, waarop slechts beroep gedaan wordt voor werkzaamheden van korte duur.

afdeling geïmporteerde goederen, terwijl deze inzendingen op het tentoonstellingsterrein ongeveer even groot zijn. Voor de constructie van het Amerikaanse paviljoen werden 2.433 ton materialen ingevoerd, voor het Russische minder dan 130 ton. Dit spruit hieruit voort dat de Amerikaanse Commissaris-Generaal er niet tegen opgezien heeft talrijke vliegtuigen met Amerikaans materiaal naar België te doen overkomen, terwijl zijn Russische collega verkozen heeft met Belgisch staal en beton te bouwen.

Daar op bovengenoemde datum het skelet der meeste paviljoenen nog niet of pas klaar was, gaat het hier vooral om bouw- en ander materiaal, nodig voor het optrekken der gebouwen. Slechts in de loop van december waren in deze bedragen materialen begrepen, bestemd voor de inrichting en de decoratie van de meest gevorderde constructies, t.w. de paviljoenen van Canada, Duitsland, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk, Tsjechoslowakije, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten en Zwitserland. Slechts voor één inzending, de Tsjechische, werden reeds eigenlijke expositie-objecten geïmporteerd.

Het ligt voor de hand, dat deze cijfers slechts een zeer onvolledig beeld geven van het totaal aantal gebruikte materialen: alleen de buitenlandse afdelingen immers doen beroep op materiaal dat afkomstig is uit het buitenland (de hoeveelheden die de Belgische afdeling de afdeling Belgisch Kongo betreffen zijn naar verhouding gering: minder dan 500 ton op een totaal van 25.106 ton). Ook voor de buitenlandse inzendingen wordt een niet te schatten hoeveelheid Belgisch materiaal aangewend.

Raming van het bezoek.

Wat het bezoek betreft kunnen uiteraard nog geen statistieken voorgelegd worden. Er zij trouwens op gewezen, dat het statistisch materiaal op het gebied der tentoonstellingen bijna geheel ontbreekt. Omtrent de vorige manifestaties zijn in het algemeen slechts zeer onvolledige en „afgeronde” gegevens beschikbaar. De Tentoonstelling 1958 zal hierin wellicht een wijziging brengen, die ook voor de economische wetenschap nuttig zal zijn. Zo is het bijv. voor de methodes die op het gebied van „market research” worden toegepast, niet zonder belang dat de Commissaris-Generaal bij de Wereldtentoonstelling twee jaar en half vóór de opening een specialist heeft belast met het ramen van de vooruitzichten aangaande de bezoeken die te Brussel van 17 april tot 19 oktober zullen worden geregistreerd.

De heer Bo Björkman heeft deze studie uitgewerkt in de zomer van 1955. Hij is hierbij uitgegaan van het aantal geregistreerde bezoeken ter gelegenheid van de vorige in België georganiseerde algemene wereldtentoonstelling (Brussel 1935) en van de algemene tendenties die merkbaar zijn in de ontwikkeling van het personenvervoer. Björkman schat het bevolkingsaccres van 1935 tot 1958 op 8,5 pCt. en de stijging van het nationaal inkomen per hoofd op 51 pCt. Nu blijkt uit vroegere studies, dat in een bepaalde volkshuishouding bij stijging van het nationaal inkomen het verkeer eveneens stijgt, doch in de verhouding 1,2/1, zodat aan de stijging van het nationaal inkomen met 51 pCt. een intensifiëring van het verkeer met 64 pCt. gepaard gaat. Theoretisch zou dus, ceteris paribus, het aantal Belgische bezoekers van de Tentoonstelling 1958 gelijk zijn aan 178 pCt. van het aantal, dat in 1935 werd geregistreerd²⁾.

²⁾ In 1935 werden gemiddeld 103.000 bezoeken per dag geregistreerd.

Barratts OF BRITAIN

VOOR HERENSCHOENEN
VAN STANDING

BATA INTERNATIONAL

AMSTERDAM - KALVERSTRAAT

(Advertentie)

Wat de bezoekers uit het buitenland betreft, gelden dezelfde beschouwingen, maar hier leert de ervaring dat een correctie moet worden aangebracht wegens de moeilijkheden die het overschrijden van de nationale grenzen nog steeds meebrengt. Voor het Europese internationale verkeer wordt deze factor geschat op 0,4; voor landen die zeer nauw met elkaar verbonden zijn, zoals de Scandinavische staten of de Benelux-landen, op 0,7. Verder moet ook rekening gehouden worden met de afstand, want deze bepaalt de duur van het verblijf ter plaatse. Zo werd berekend dat een reiziger die een afstand van 75 km moet afleggen om de plaats van bestemming te bereiken, daar gemiddeld 1 dag verblijft, maar er niet de nacht doorbrengt; bij een verplaatsing van 75 tot 200 km, neemt de reis 2 dagen en 1 nacht in beslag; de reiziger die 200 à 350 km moet afleggen, blijft 3 dagen en 2 nachten ter plaatse, enz. Het spreekt vanzelf dat dit aspect van belang is voor de Tentoonstelling, want hier geldt niet zozeer het aantal bezoekers dat zich naar Brussel begeeft, dan wel het aantal bezoeken dat aan de toegangspoorten tot het tentoonstellingsterrein wordt geregistreerd. Nu is het duidelijk dat een buitenlander die verschillende dagen te Brussel verblijft, geneigd zal zijn meer dan één bezoek aan de Tentoonstelling te brengen.

In termen van bezoeken aan de Tentoonstelling uitgedrukt, geeft de berekening het volgende resultaat.

TABEL 2.

Geraamd dagelijks gemiddelde van bezoeken van buitenlanders

Luxemburg	300
Nederland	3.800
Frankrijk	4.600
Duitsland	3.900
Groot-Brittannië	2.800
Scandinavië	300
Zwitserland	350
Italië	400
Iberisch schiereiland	150
Andere Europese landen	400
Verenigde Staten	1.200
Diversen	400
Totaal	18.600

Voor Nederland komt men tot volgende tabel:

TABEL 3.

Oorsprong	Afstand (km)	Bevolking (x 1.000)	Nationaal inkomen	Duur verblijf	Grens-overschrijdend	Aantal bezoeken (dagel. gemiddelde)
Limburg	130	773	0,65	2	0,7	420
Noord-Brabant	110	1.310	"	2	"	990
Zuid-Holland	150	2.478	"	2	"	1.000
Noord-Holland	220	1.913	"	3	"	540
Zeeland	150	275	"	2	"	110
Utrecht	180	601	"	2	"	170
Gelderland	230	1.132	"	3	"	290
Andere provincies	320	1.924	"	3	"	260
Totaal						3.780

Met een succes van de Tentoonstelling zijn ook de belangen van het toerisme gediend. In 1957 was nl. een daling waarneembaar in de overnachtingen van bezoekers uit Noord-, Centraal- en Zuid-Amerika. Indien men bedenkt dat in deze gebieden door de diensfen van de Tentoonstelling machtige publiciteitsmiddelen worden gebruikt, mag men wel veronderstellen dat hier een gunstige ontwikkeling merkbaar zal zijn. Het is hoogst waarschijnlijk dat de vloed bezoekers uit Amerika zich over geheel West-Europa zal uitspreiden en dat ook Nederland, West-Duitsland, Frankrijk en Italië hiervan de weldoende invloed zullen ondergaan. Voor het Europese toerisme is dit een buitengewoon belangrijke factor, want de Tentoonstelling 1958 is van dien aard dat zij in de algemene ontwikkeling van het Amerikaanse toerisme een koerswijziging ten gunste van West-Europa tot stand kan brengen. Dit kan ook verwacht worden voor het toeristisch verkeer uit Scandinavië. De Benelux-landen konden tot dusver slechts op doorreizen uit Noord-Europa rekenen. De Tentoonstelling biedt nu een kans om de Scandinaviërs attent te maken op de toeristische rijkdommen van onze gewesten, zodat meer permanente betrekkingen tot stand zouden kunnen worden gebracht.

Ook kan de Tentoonstelling, doordat zij in april wordt geopend en pas in oktober wordt gesloten, bijdragen tot de vakantiespreiding, hetgeen voor het toeristisch bedrijf een punt van uitzonderlijk belang is.

Televisierelance in Engeland

De uitgaven voor televisierelance in Engeland stegen snel: volgens „The Financial Times” van 1 februari jl. beliepen zij in 1956 £ 13,7 mln. en in 1957 £ 32 mln. De goederen die het meest via de televisie worden aangeprezen kosten niet meer dan een paar shilling per stuk. Zo nemen bijv. huishoudzeepfabrikanten 10 pCt. van het totale bedrag der televisierelance voor hun rekening. De bedragen, die aan reclame voor duurzame goederen, zoals auto's, motorfietsen en meubelen, worden gespendeerd, zijn vergeleken met 1956 gedaald. Men vermoedt, dat één der redenen hiervoor is, dat de indruk, die televisierelance maakt, van kortere duur is dan die van andere reclamemedia. Slechts die goederen, die zo laag in prijs zijn, dat de kijkers deze zonder bezwaar reeds de volgende dag zouden kunnen kopen, zijn daarom voor televisierelance geschikt.

Televisierelance is — hoewel er ondernemingen zijn, die haar als complementair medium naast de traditionele media beschouwen — een concurrente van de reclame in de pers. Volgens genoemd blad is het aan weinig twijfel onderhevig, dat het einde dat aan de groei der advertentie-ontvangsten van de pers is gekomen — van 1949 tot 1955 namen deze ontvangsten gemiddeld met 22 pCt. per jaar toe; van 1955 op 1956 met slechts 7 pCt.; in het derde kwartaal 1957 waren zij 0,77 pCt. lager dan in het derde kwartaal 1956! — aan de commerciële televisie moet worden toegeschreven. Aangezien de televisierelance slechts 30 pCt. der Engelse gezinnen bestrijkt, blijft de pers echter een reclamemedium, dat niet kan worden gemist.

Financiering.

De Tentoonstelling blijkt bijgevolg een nationale gebeurtenis te zijn, waarvan de terugslag op 's lands economie zeer gunstig zou kunnen zijn. Voor de Tentoonstelling zelf worden de ontvangsten geraamd op B.fr. 400 mln., zodat zij precies de exploitatiekosten zouden dekken. Voor de werken, die op het Tentoonstellingsterrein voor rekening van de Staat worden ondernomen, werd een begroting van B.fr. 1.350 mln. voorzien, terwijl de administratiekosten op B.fr. 150 mln. worden geraamd. De raad van Ministers heeft op 28 september 1951 een eerste financiële toelage van 200 mln. toegekend. De begroting van het Ministerie van Koloniën voor 1955 bepaalde overigens dat 18 jaarlijkse tranches van 40 mln. door de Koloniale Loterij zouden worden afgestaan ten voordele van de Tentoonstelling³⁾, hetgeen een totaal bedrag vertegenwoordigt van B.fr. 720 miljoen.

Het is echter duidelijk dat slechts een klein gedeelte van deze sommen vóór het einde van de Tentoonstelling zullen binnenkomen, zodat er een thesaurie-deficit moest worden gedekt, daar de onkosten die met de constructie en organisatie der Tentoonstelling gepaard gaan intussen moesten worden geregeld. Daarom werd een lening voor een bedrag van B.fr. 1.200 mln. uitgeschreven. De lening werd aangegaan voor een korte termijn (1956-1960), om het publiek duidelijk aan te tonen dat deze financiële bewerking tot enig object had te voorzien in het thesaurie-tekort van het Commissariaat-Generaal van de Tentoonstelling en hoegenaamd niet om een toekomstig deficit in de exploitatie van de Tentoonstelling te dekken.

De boven aangegeven cijfers hebben uitsluitend betrekking op de activiteiten van het Commissariaat-Generaal. Ze behelzen niet de bouw van de tientallen paleizen, die op het tentoonstellingsterrein worden opgetrokken. Deze werken worden uitgevoerd voor rekening van de verschillende Belgische exposanten en de groepen der Afdeling Belgisch Kongo. Ook voor de buitenlandse afdelingen is dit zo: de Commissaris-Generaal van iedere afdeling is verantwoordelijk tegenover zijn Regering voor het uitvoeren der werken en hangt van zijn Regering af voor de financiering ervan. De meeste buitenlandse deelnemers beschikken echter over niet onaanzienlijke fondsen. Enkele voorbeelden: Duitsland: DM 24 mln.; Canada: \$ 2.750.000; Zwitserland: Zw.fr. 10 mln.; Finland: F.M. 100 mln.; Spanje: Pes. 6 mln.; Frankrijk: Fr.fr. 2.330 mln.; Nederland: f. 8 à 9 mln.; Verenigde Staten: \$ 15 mln.

Tot slot kan de vraag worden gesteld, waarom de betrokken regeringen zich zulke aanzienlijke financiële offers getroosten voor een manifestatie die wegens haar niet-commercieel karakter geen onmiddellijk tastbare voordelen blijkt op te leveren. Wij zijn de mening toegedaan dat alle betrokken staten de Tentoonstelling 1958 als een enorme onderneming in public-relations beschouwen, waaruit geen rechtstreekse economische betrekkingen zullen ontstaan, maar die toch een goodwill-sfeer creëert, die meer dan ooit in deze tijd vereist is voor het stand houden en het uitbreiden van internationale economische betrekkingen. Juist daarom wellicht nemen de Verenigde Staten van Amerika voor het eerst officieel deel aan een algemene wereldtentoonstelling die buiten het Amerikaanse grondgebied wordt georganiseerd. En daarom ook geloven wij niet, zoals wel eens in Amerika wordt geschreven, dat Brussel 1958 de laatste Wereldtentoonstelling is.

Leuven.

FERNAND PIOT.

³⁾ Dit akkoord had tot gevolg dat er niet, zoals in 1935, een loterij door de Tentoonstelling zelf werd georganiseerd.

Tussen de onderscheidene delen van ons land bestaan nog steeds belangrijke verschillen in woningnood. Zolang deze verschillen bestaan, zal de vraag naar de wijze, waarop de woningnood in een bepaald gebied kan worden „gemeten”, urgent blijven. De laatste tijd wordt er voor gepleit om bij vergelijking van de woningnood in verschillende gebieden meer gewicht toe te kennen aan de duur van de inwoning. Nu is het mogelijk de theoretische gemiddelde wachttijden van inwonende woningbehoevenden in een bepaalde gemeente te benaderen. Deze wachttijden kunnen echter sterk afwijken van de werkelijke gemiddelde wachttijden van de woningbehoevenden uit eigen gemeente. De oorzaak hiervan is gelegen in het toegepaste beleid der gemeenten inzake de woningtoewijzing aan immigranten. Het zou toe te juichen zijn, indien de gemeenten er algemeen toe zouden komen, de gegevens omtrent de werkelijke wachttijden van de woningbehoevenden uit hun gemeenten systematisch te verzamelen.

De wachttijd van inwonende woningbehoevenden

De oplossing van de woningnood is thans — meer dan tien jaren na het einde van de tweede wereldoorlog — nog altijd een der grootste problemen, waarvoor het Nederlandse volk zich gesteld ziet. Ondanks de grote prestaties, die zijn geleverd op het gebied van de woningproductie moet helaas nog steeds worden geconstateerd, dat het einde van de woningnood nog lang niet overal in zicht is.

Naast de onvoldoende vervanging van krotwoningen en de vaak ernstige stagnaties bij woningruil en interlokale verhuizingen, is het inwoningsverschijnsel, met alle misère die hieraan verbonden kan zijn, wel het meest sprekende gevolg van de woningnood.

Ondanks het feit, dat in het algemeen de woningnood in de afgelopen jaren is verminderd, bestaan er nog steeds belangrijke verschillen in woningnood tussen de onderscheidene delen van ons land. In bepaalde gebieden is van woningnood nauwelijks nog sprake, in andere gebieden daarentegen is de toestand nog verre van rooskleurig. Zolang deze verschillen nog bestaan, zal de vraag naar de wijze, waarop de woningnood in een bepaald gebied kan worden „gemeten” urgent blijven.

In de na-oorlogse jaren is het de gewoonte geworden, als vergelijkingsmaatstaf voor de woningnood in de diverse gebieden (bijv. gemeenten) het relatieve woningtekort te hanteren. Deze maatstaf geeft het verschil aan tussen het benodigde aantal woningen in het betreffende gebied (de woningbehoefte) en het aanwezige aantal woningen (de woningvoorraad), als percentage uitgedrukt in de woningbehoefte.

In de laatste tijd gaan evenwel hier en daar stemmen op, die er voor pleiten, dat bij vergelijking van de woningnood in verschillende gebieden meer gewicht wordt gegeven aan de duur van de inwoning. Op zichzelf is dit zeer begrijpelijk. Immers, wat interesseert het in feite iemand, die graag over een zelfstandige woning zou beschikken, of de gemeente waarin hij woont een zeker percentage woningen te kort heeft. Voor hem is het slechts de vraag, hoeveel maanden of jaren hij zal moeten inwonen, alvorens hij een woning krijgt toegewezen.

Het is om deze reden, dat het dienstig kan zijn dit aspect van de woningnood — dus de „wachttijd” der inwonende woningbehoevenden — aan een nadere beschouwing te

onderwerpen. Alvorens hiertoe over te gaan is een zekere begripsbepaling gewenst.

Onder het begrip „wachttijd” wordt hier verstaan de periode, die verstrijkt tussen de datum waarop iemand in een bepaalde gemeente woningbehoevend wordt door het sluiten van een huwelijk, door immigratie enz. en de datum waarop hij een hem toegewezen woning betreft.

Het begrip „inwoningsduur” is in dit verband dat deel van de wachttijd, dat verstreken is op een bepaalde datum (peildatum).

De theoretische wachttijd.

Ten einde een inzicht te verkrijgen in de factoren, die de wachttijd beïnvloeden is het nuttig, een begrip in te voeren, dat in het vervolg van dit artikel als „theoretische wachttijd” zal worden aangeduid. Dit begrip kan omschreven worden als: de wachttijd, die zou optreden indien ieder, die in de betreffende gemeente — om welke reden dan ook — woningbehoevend wordt, onder aan een „wachtlĳst” zou worden geplaatst en op zijn beurt aan een woning zou worden geholpen.

Aangezien de wachttijd slechts gezien wordt met betrekking tot een bepaalde gemeente, is met de wachttijd van een immigrant eerst rekening gehouden van het moment af, dat hij zich in deze gemeente vestigt. Een eventuele inwoningsperiode in de gemeente van herkomst blijft derhalve buiten beschouwing. Verder wordt met verschillen in huur en kwaliteit der woningen geen rekening gehouden, waardoor differentiaties naar „deelmarkten” achterwege worden gelaten.

De theoretische wachttijd (W_v), die iemand, die op de peildatum P woningbehoevend is geworden, voor de boeg heeft, wordt dan bepaald door het aantal inwonende woningbehoevenden (het woningtekort T) op de peildatum en het aantal woningen, dat jaarlijks beschikbaar komt door *nieuwbouw*, *sterfte* en *emigratie*. Is dit aantal b , dan is

$$W_v = \frac{T}{b}$$

De theoretische wachttijd (W_a), die iemand, die op de peildatum P aan de beurt is om een woning te betrekken,

achter de rug heeft, wordt bepaald door het aantal inwonende woningbehoevenden (het woningtekort T), op de peildatum en het aantal nieuwe woningbehoevenden, dat per jaar wordt ingeschreven als gevolg van *huwelijken* en *immigratie*. Gedurende zijn wachttijd is het aantal inwonenden, dat na hem op de „wachtlĳst” is geplaatst, immers juist gestegen tot T . Is het aantal nieuwe woningbehoevenden a per jaar, dan is

$$W_a = \frac{T}{a}$$

De gemiddelde theoretische wachttijd van alle inwonende woningbehoevenden op de peildatum is dus

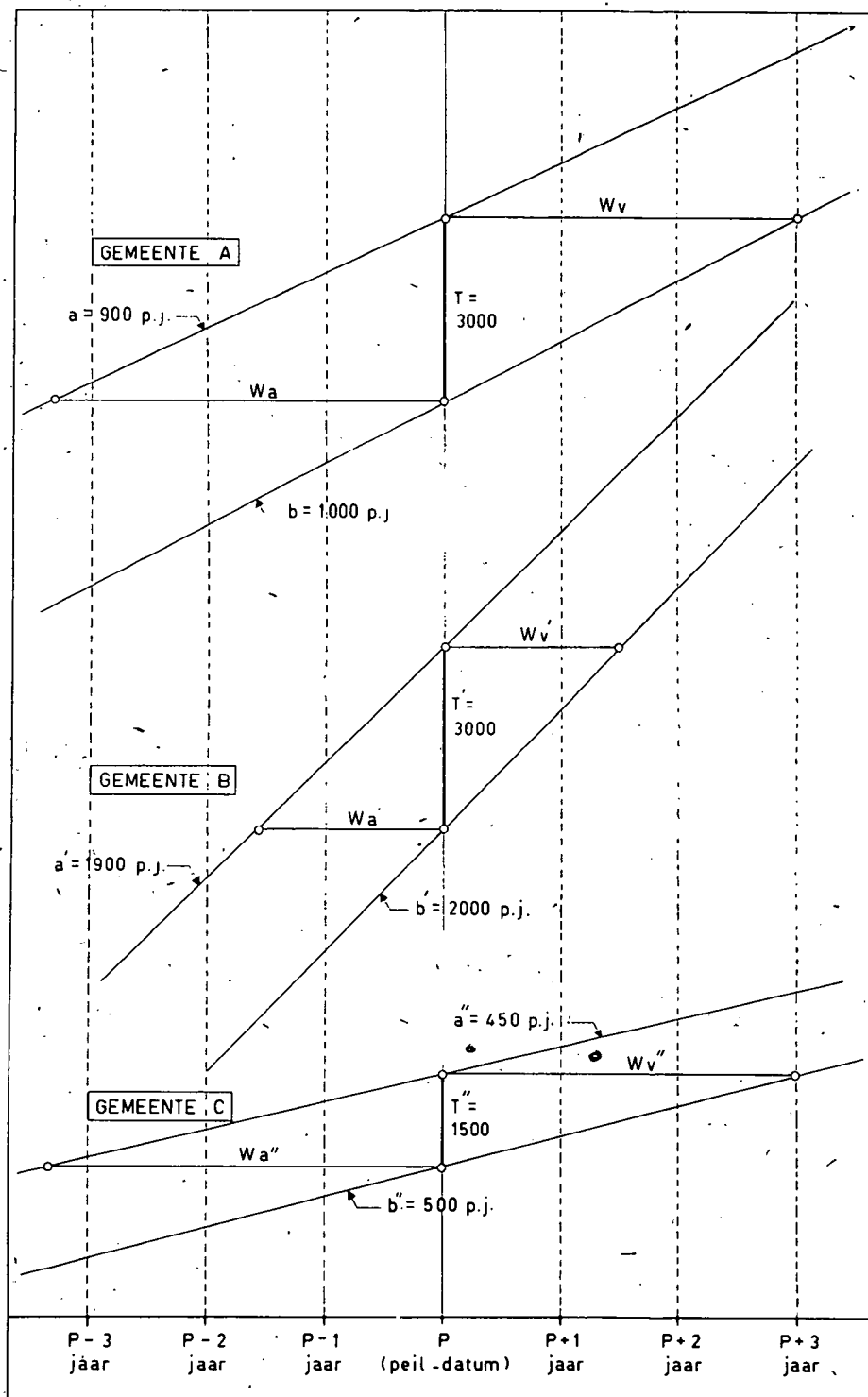
$$W = \frac{1}{2} \left(\frac{T}{a} + \frac{T}{b} \right)$$

De gemiddelde theoretische inwoningsduur van de op de peildatum inwonende woningbehoevenden is

$$I = \frac{1}{2} \frac{T}{a}$$

FIGUUR 1.

De theoretische wachttijd

De theoretische wachttijd respectievelijk de theoretische inwoningsduur worden bepaald door de absolute waarden van T , a en b . Dit houdt in, dat in gemeenten, die op de peildatum gelijke tekorten hebben en waar deze tekorten jaarlijks in dezelfde mate afnemen, de gemiddelde theoretische wachttijden toch in min of meer sterke mate van elkaar kunnen afwijken. De grafieken in fig. 1 geven hiervan een aantal voorbeelden.

In de gemeenten A en B neemt het aantal inwonende woningbehoevenden jaarlijks in dezelfde mate af. Het verschil tussen a en b ($1.000 - 900 = 100$) is gelijk aan het verschil tussen a' en b' ($2.000 - 1.900 = 100$). Bovendien is het tekort op de peildatum in gemeente A gelijk aan dat van gemeente B. De wachttijd in gemeente B is echter slechts ongeveer de helft van die in gemeente A, omdat in de eerstgenoemde gemeente jaarlijks rond twee maal zoveel woningbehoevenden zullen „doorstromen” als in de laatstgenoemde gemeente.

Het is ook mogelijk, dat twee gemeenten op de peildatum een verschillend tekort hebben en dat deze tekorten op onderling verschillende wijze worden ingelopen, doch dat de gemiddelde theoretische wachttijd in beide gemeenten gelijk is. In de gemeente C (zie fig. 1) is het tempo waarin het aantal nieuwe woningbehoevenden toeneemt slechts de helft van het tempo in de gemeente A. Hetzelfde is het geval met het tempo waarin woningen beschikbaar komen. Aangezien de „doorstromingssnelheid” in gemeente C dus twee maal zo gering is als in gemeente A, zal — omdat in gemeente C het aantal inwonende woningbehoevenden slechts de helft is van dat in A — de gemiddelde

theoretische wachttijd in beide gemeenten gelijk zijn.

Kort samengevat blijkt de gemiddelde theoretische wachttijd te worden bepaald door het aantal inwonende woningbehoevenden in de betreffende gemeente en verder door de jaarlijkse toeneming van dit aantal door huwelijken en door immigratie (de wachttijd „achteruit”) en door het aantal woningen, dat jaarlijks beschikbaar komt door emigratie, sterfte en nieuwbouw (de wachttijd „vooruit”).

Uiteraard kan de theoretische wachttijd aanzienlijk afwijken van de werkelijke wachttijd, in het bijzonder wegens het feit, dat bij de berekening van de theoretische wachttijd een gemeentelijk toewijzingsbeleid is verondersteld, dat in de praktijk om allerlei redenen niet zal worden toegepast.

De invloed van het toewijzingsbeleid van de gemeente. Immigratiebeleid.

In de eerste plaats is er bij de berekening van de theoretische wachttijd van uitgegaan, dat personen, die naar een gemeente migreren — evenals de woningbehoevenden die reeds in de betreffende gemeente inwonend zijn — onderaan de „wachttijd” van deze gemeente zullen worden geplaatst. Hiervan zal veelal worden afgeweken omdat:

- a. een aantal immigranten als gevolg van woningruil reeds bij vestiging de beschikking over een woning heeft en derhalve in het geheel niet in de betreffende gemeente zal gaan inwonen;
- b. aan vele immigranten op korte termijn een woning zal worden toegewezen, omdat het beschikbaarstellen van een woning de immigratie — en daarmee de economische ontwikkeling van de gemeente — stimuleert;
- c. het onbillijk is, iemand die in zijn vroegere gemeente — wellicht na een langdurige inwoningsperiode — over een woning beschikte, een woning te weigeren.

Elk dezer factoren draagt ertoe bij, dat immigranten ten opzichte van de bewoners der gemeente een vaak aanzienlijke mate van „voorrang” wordt verleend. Een indruk van de invloed, die deze factor op de gemiddelde wachttijd der niet-migrerende inwonenden heeft, kan verkregen worden uit een berekening, die betrekking heeft op Nederland als geheel.

De gemiddelde — toekomstige — theoretische wachttijd (Wv) in Nederland wordt bepaald door het aantal inwonende woningbehoevenden (het woningtekort) en het aantal woningen, dat naar verwacht kan worden jaarlijks beschikbaar zal komen.

Door uit te gaan van de veronderstelling dat alle gezinnen (huishoudens van twee of meer personen) woningbehoevend zijn — met uitzondering van de inwonende gezinnen die bij de woningtelling te kennen gaven dat hun inwoning niet het gevolg was van de woningnood — kan het woningtekort medio 1956 volgens de uitkomsten van de woningtelling op rond 190.000 worden gesteld. Daar tegenover kan het jaarlijks aantal beschikbaar komende woningen gesteld worden op:

netto-woningvermeerdering a)	=	70.000
vertrek naar andere gemeenten b)	=	30.000
buitenlandse emigratie b)	=	10.000
sterfte	=	30.000
totaal	=	140.000

- a) Aangenomen is dat een bouwprogramma van 80.000 woningen per jaar zal worden gerealiseerd en dat er per jaar circa 10.000 ten offer zullen vallen aan krotvervangings- en sanering, vernietiging door brand e.d., verbouwing en verandering van bestemming.
- b) Hierbij is aangenomen, dat de emigrerende gezinnen voor circa de helft een woning vrijmaken.

De theoretische wachttijd van iemand die in 1956 woningbehoevend werd, zal op grond hiervan gemiddeld

$$\frac{190.000}{140.000} = \text{rond 1 jaar en 4 maanden bedragen.}$$

Hierbij is dus aangenomen, dat immigranten steeds onderaan de wachttijd van de ontvangende gemeente worden geplaatst.

Neemt men echter aan, dat *alle* (rond 60.000) in het binnenland migrerende woningbehoevenden onmiddellijk aan een woning zullen worden geholpen, dan stijgt de gemiddelde wachttijd van de niet-migrerende woningbehoevenden tot $\frac{190.000}{140.000 - 60.000} = 2 \text{ jaar en 5 maanden.}$

Aannemende, dat slechts de helft van de 60.000 in het binnenland migrerende woningbehoevenden onmiddellijk aan een woning wordt geholpen en het restant onderaan de wachttijd zal worden geplaatst, zal de gemiddelde wachttijd van de niet-migrerende woningbehoevenden $\frac{190.000}{140.000 - 30.000} = 1 \text{ jaar en 8 maanden bedragen.}$

De theoretische wachttijd van nog geen 1½ jaar blijkt derhalve, als gevolg van de voorrang, die aan de immigranten wordt verleend, voor de niet-migrerende toe te kunnen nemen tot 2 à 2½ jaar.

Toewijzingsbeleid ten aanzien van de inwoners der gemeente.

Het is echter evenmin in overeenstemming met de praktijk om te veronderstellen, dat de woningbehoevenden, die uit de gemeente zelf afkomstig zijn, op hun beurt aan een woning zullen worden geholpen. Enkele der belangrijkste factoren, die ertoe leiden, dat een dergelijke toewijzing wordt verstoord, zijn de volgende:

- a. op sociale of medische indicatie zal aan bepaalde gevallen een extra urgentie bij de toewijzing van woningen worden toegekend;
- b. meer-draagkrachtigen, die in staat en bereid zijn een woning te kopen, zullen in vele gemeenten hun eigen woning onmiddellijk mogen betrekken;
- c. voor een zekere categorie inwonenden zullen op het moment, dat zij voor een zelfstandige woning in aanmerking komen, geen geschikte woningen beschikbaar zijn.

Deze — en diverse andere — factoren dragen ertoe bij, dat de wachttijden van de woningbehoevenden uit de eigen gemeente aanzienlijk zullen verschillen. De *gemiddelde* wachttijd van deze groep woningbehoevenden zal echter onafhankelijk zijn van het toewijzingsbeleid van de gemeente (althans indien men aanneemt, dat woningbehoevenden, die onmiddellijk een woning krijgen toegewezen, een wachttijd van nul jaar hebben). Wat de een langer wacht hoeft de ander immers korter te wachten.

Hetzelfde geldt, indien de immigranten mede in de beschouwing worden betrokken. In directe zin heeft het toewijzingsbeleid op de *gemiddelde wachttijd van alle woningbehoevenden* geen invloed¹⁾. Deze gemiddelde wachttijd is gelijk aan de gemiddelde theoretische wachttijd.

Toewijzingsbeleid en gemiddelde inwoningsduur.

Het toewijzingsbeleid heeft echter wél invloed op de gemiddelde *inwoningsduur*, die op een bepaalde peildatum voor een gemeente wordt verkregen. Dit is een gevolg van de verschillen in wachttijd tussen diverse categorieën inwonenden, welke verschillen met het toewijzingsbeleid samenhangen. Gezinnen met een lange wachttijd worden

¹⁾ Uiteraard kan het migratiebeleid van de gemeente met het toewijzingsbeleid verweven zijn. In dat geval is er sprake van een *indirecte* invloed op de gemiddelde wachttijd.

bij een dergelijke „momentopname” namelijk proportioneel vaker als inwonend aangetroffen dan gezinnen met een korte wachttijd, terwijl gezinnen, die een wachttijd van nul jaar hebben, uiteraard in het geheel niet worden aangetroffen. In de gemiddelde inwoningsduur is de wachttijd derhalve *kwadratisch* verdisconteerd. Dit geldt bijv. voor de gemiddelde inwoningsduur zoals die uit de resultaten van de algemene woningtelling 1956 van het Centraal Bureau voor de Statistiek is te bepalen.

Aan de hand van enkele (theoretische) voorbeelden kan een indruk worden gegeven van het effect, dat het gemeentelijk toewijzingsbeleid op de gemiddelde inwoningsduur op een bepaalde peildatum kan hebben. Bij deze voorbeelden is aangenomen, dat het gemeentelijk toewijzingsbeleid reeds jarenlang in de betreffende vorm wordt toegepast.

Stel, dat een gemeente 3.000 inwoningen heeft. Het aantal nieuwe gegadigden is 1.000 per jaar, terwijl het aantal beschikbaar komende woningen per jaar eveneens met 1.000 toeneemt. (Het „woningtekort” is dus — gemakshalve — in de tijd constant verondersteld).

De theoretische wachttijd van de 3.000 inwoners is in alle gevallen 3 jaar. De gemiddelde wachttijd in de gemeente is dus eveneens 3 jaar.

Hiervan uitgaande is de gemiddelde inwoningsduur der inwonenden op een bepaalde datum vast te stellen.

- a. Indien ieder op zijn beurt aan een woning wordt geholpen, zal de gemiddelde inwoningsduur die de inwonenden achter de rug hebben, $1\frac{1}{2}$ jaar bedragen (de gemiddelde wachttijd is immers 3 jaar).
- b. Stelt men echter, dat van de 1.000 nieuwe gegadigden er 500 onmiddellijk een woning toegewezen krijgen en

de 500 overigen op hun beurt moeten wachten, dan stijgt de gemiddelde wachttijd van deze laatste 500 tot 6 jaar (= $3.000 : 500$). De gemiddelde inwoningsduur die wordt aangetroffen is 3 jaar en dus ten opzichte van de theoretische gemiddelde inwoningsduur verdubbeld.

- c. Iets ingewikkelder wordt het, indien men aanneemt, dat 500 gegadigden na één jaar wachten een woning toegewezen krijgen en de overige 500 op hun beurt moeten wachten. De gemiddelde wachttijd van de eerstgenoemde categorie van 500 is dan 1 jaar en die van de laatstgenoemde categorie 5 jaar (gemiddeld blijft de wachttijd immers 3 jaar).

Op de peildatum worden weer 3.000 inwoners aangetroffen, die als volgt zijn samengesteld:

van de eerste categorie (die 1 jaar wacht) wordt er één jaargang aangetroffen, d.w.z. 500 gevallen, die 0-1 jaar (= gemiddeld $\frac{1}{2}$ jaar) inwoning achter de rug hebben;

van de tweede categorie (die 5 jaar wacht) worden er vijf jaargangen aangetroffen, d.w.z. 2.500 gevallen, die 0-5 jaar (= gemiddeld $2\frac{1}{2}$ jaar) inwoning achter de rug hebben.

De tweede categorie is dus $5 \times$ zo sterk *vertegenwoordigd* als de eerste categorie.

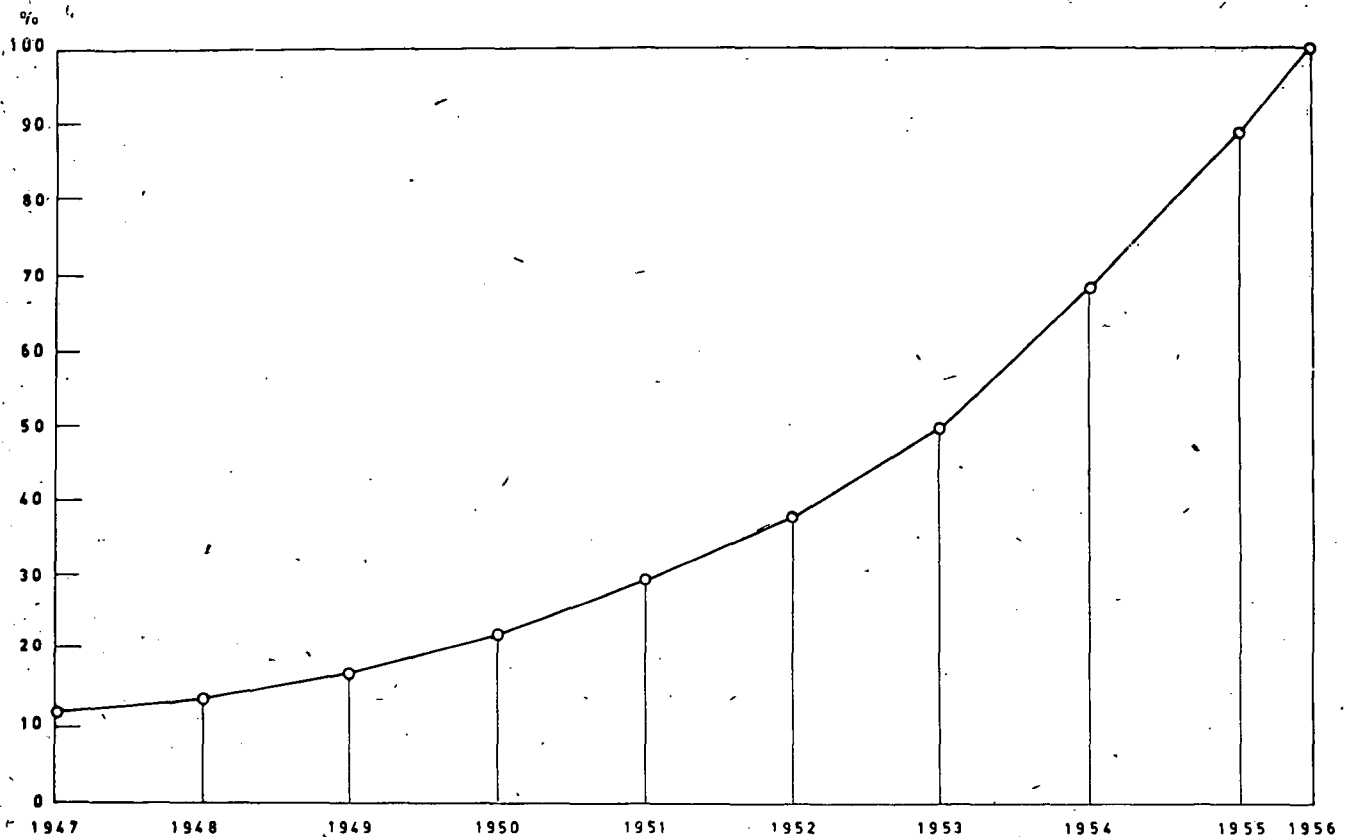
De gemiddelde inwoningsduur van alle inwonenden op een bepaalde datum wordt dus:

$$\frac{500 \times \frac{1}{2} + 2.500 \times 2\frac{1}{2}}{3.000} = 2,16 \text{ jaar.}$$

- d. Een extreme situatie zou ontstaan, indien de beschikbaar gekomen woningen uitsluitend aan nieuwe gegadigden worden toegewezen, terwijl de bestaande inwoningsgevallen gehandhaafd blijven. In dat geval neemt de gemiddelde inwoningsduur tot „oneindig” toe.

FIGUUR 2. *Inwoningsduur in de gemeente 's-Gravenhage van de inwonenden ten gevolge van de woningnood*

Toelichting: in de grafiek worden de percentages van de in 1956 inwonenden weergegeven, die in de genoemde jaren reeds inwonend waren

Bron: Woningtelling 1956, steekproef 1 : 30.

Hoe sterker wordt afgeweken van een toewijzingsbeleid, waarbij in de volgorde van aanvraag wordt toegewezen, hoe langer de op een bepaalde peildatum gevonden gemiddelde inwoningsduur der inwonenden wordt.

Dat dit geen „grauwe theorie” is, kan bewezen worden aan de hand van de praktijk, waarvoor de situatie in de gemeente 's-Gravenhage is gekozen (zie fig. 2). Uit de betreffende grafiek, die ontleend is aan de resultaten van de jongste woningtelling, is af te lezen, welk percentage van de huishoudingen, die als gevolg van de woningnood op de datum van de woningtelling inwoonden, op een reeks data in het verleden reeds inwonend was. Uit deze gegevens kan afgeleid worden, dat de gemiddelde inwoningsduur ruim 3½ jaar bedraagt. Berekent men evenwel de *theoretische* gemiddelde inwoningsduur op overeenkomstige wijze als dit in het voorgaande van dit artikel voor Nederland is geschied, dan komt men op nog geen jaar.

De wachttijd en de inwoningsduur als maatstaf voor de woningnood in een gemeente.

Uit het voorgaande zal zijn gebleken, dat de *theoretische* gemiddelde wachttijd in een gemeente betrekkelijk weinig zegt omtrent de woningnood van de gemeentelijke bevolking. Een korte gemiddelde wachttijd kan immers betekenen, dat de betreffende gemeente enerzijds een sterke immigratie heeft en anderzijds een omvangrijke nieuwbouw. Het hangt dan echter geheel af van het gemeentelijk beleid inzake het voorrang verlenen aan immigranten bij de woningtoewijzing, in hoeverre de feitelijke wachttijden van de inwonenden, die uit de gemeente zelf afkomstig zijn, bij de gemiddelde wachttijd zullen aansluiten. In het algemeen kan wel aangenomen worden, dat in gemeenten met een sterke immigratie de gemiddelde wachttijd een onderschatting geeft van de bestaande woningnood der „eigen” bevolking.

Uiteraard kan de woningnood beter benaderd worden door — op grond van bepaalde veronderstellingen ten aanzien van het „voorgaan” van immigranten bij de woningtoewijzing — een correctie op de theoretische gemiddelde wachttijd toe te passen. Voor de gemeenten zou dit op een overeenkomstige wijze gedaan kunnen worden als dit reeds eerder voor Nederland is geschied. De moeilijkheid is echter, dat de waarde van de resulterende gemiddelde wachttijd als maatstaf voor de woningnood, geheel afhangt van de mate van overeenstemming tussen de gemaakte veronderstellingen en het feitelijke gemeentelijke beleid. Indien dit beleid van gemeente tot gemeente sterk varieert, zal de waarde van deze — op *uniforme* wijze gecorrigeerde — wachttijd als vergelijkingsmaatstaf voor de feitelijke woningnood problematisch worden.

De enige juist maatstaf voor de woningnood in een bepaalde gemeente zou de *feitelijke gemiddelde wachttijd zijn van de inwonenden uit de gemeente zelf afkomstig*. Voor zover bekend staan hierover echter geen gegevens ter beschikking.

• Het gegeven, dat bij de woningtelling 1956 is geregistreerd (nl. de duur van de samenwoning van inwonenden ten gevolge van de woningnood) geeft slechts een „terugblik” op het moment, dat de woningtelling werd gehouden. Welk deel van de wachttijd de inwonenden nog vóór zich hebben is uiteraard onbekend. In het voorgaande van dit artikel is er reeds op gewezen, dat in de gemiddelde inwoningsduur, die uit deze gegevens is te berekenen, de wachttijd *kwadratisch* is verdisconteerd. Voor eventuele verschillen in woningnood tussen de onderscheidene gemeenten geeft

dit gegeven dan ook een gechargeerd beeld. De *mate* waarin dit het geval is, hangt af van de mate waarin de gemeenten onderling afwijken in het gevoerde woningtoewijzingsbeleid²⁾.

Voor gemeenten, waar als gevolg van het woningtoewijzingsbeleid voor bepaalde groepen van de bevolking onderling sterk afwijkende wachttijden voorkomen, geeft de gemiddelde inwoningsduur een sterker gechargeerd beeld dan voor gemeenten, waar de wachttijden minder variëren. *Gelijke gemiddelde reële wachttijden behoeven derhalve geen gelijke gemiddelde inwoningsduur voor de inwonenden in te houden.*

In verband hiermede dienen de genoemde gegevens als maatstaf voor de woningnood met grote omzichtigheid te worden gehanteerd.

Conclusies.

De gedachte, dat niet slechts het aantal inwonende woningbehoevenden in een bepaalde gemeente (het woningtekort) de woningnood aldaar weerspiegelt, doch dat tevens de wachttijd van deze inwonenden hierbij een rol speelt, is op zichzelf volkomen juist. Het gaat in dit verband om de werkelijke wachttijden der woningbehoevenden, die uit de gemeente zelf afkomstig zijn, aangezien zij het zijn, die het sterkst de woningnood aan den lijve ondervinden.

De moeilijkheid, die een eventuele toepassing van dit gegeven als vergelijkingsmaatstaf voor de woningnood in de onderscheidene gemeenten onmogelijk maakt, is het ontbreken van het benodigde statistische materiaal.

Het is weliswaar mogelijk, op grond van beschikbare statistieken, de *theoretische* gemiddelde wachttijden van gemeenten te benaderen, doch in het voorgaande is reeds aangetoond, dat dit gegeven sterk kan afwijken van de *werkelijke* gemiddelde wachttijden der woningbehoevenden, die uit de gemeente zelf afkomstig zijn. De oorzaak hiervan is gelegen in het toegepaste beleid der gemeenten inzake de woningtoewijzing aan immigranten.

De gegevens, die bij de jongste woningtelling zijn verzameld omtrent de inwoningsduur van hen, die opgaven als gevolg van de woningnood in te wonen, zijn voor het onderhavige doel eveneens onbruikbaar. De gemiddelde inwoningsduur van inwonenden mag namelijk niet evenredig worden gesteld aan de gemiddelde wachttijd van deze inwonenden. Het toewijzingsbeleid, dat de gemeenten voeren met betrekking tot de diverse categorieën woningbehoevenden, speelt op dit punt een zeer belangrijke rol. Bovendien is dit gegeven slechts op de datum van de telling bekend, terwijl de mutaties niet worden bijgehouden. De waarde van deze gegevens neemt derhalve af naarmate men verder verwijderd raakt van genoemde tellingsdatum.

Het zou toe te juichen zijn, indien de gemeenten er algemeen toe zouden komen, de gegevens omtrent de werkelijke wachttijden van de woningbehoevenden uit hun gemeenten systematisch te verzamelen. Zodoende zou anderen een inzicht verschaft kunnen worden omtrent een aspect van de woningnood, dat helaas te veel op de achtergrond is gebleven.

Het behoeft natuurlijk geen betoog, dat de bedoelde gegevens slechts dan waarde hebben, indien zij voor de gemeenten onderling *volkomen vergelijkbaar* zijn. In het

²⁾ Of deze verschillen al of niet gemotiveerd zijn doet in dit verband niet ter zake. Ook indien men aanneemt, dat iedere gemeente naar beste weten de woningen verdeelt, zullen er onderlinge verschillen in het gevoerde beleid kunnen blijven bestaan.

In het rapport „Capaciteit binnenvloot” van de Verkeers Coördinatie Commissie wordt voorgesteld, dat de Staat ten behoeve van de particuliere schipperij rente en aflossing garandeert voor de bouw van motorschepen tot een capaciteit van 100.000 ton. Dit advies van garantieverlening dient volgens schrijver niet te worden opgevolgd omdat het niet past in het kader van de Nederlandse vervoerpolitiek, waartoe de volgende beginselen behoren: a. het vervoerwezen dient een renderende bedrijfstak te zijn, die de kosten van zijn infrastructuur dekt; b. de verschillende vervoerstakken dienen door de Overheid gelijk te worden behandeld; c. de vrachtprijzen en tarieven dienen o.a. gebaseerd te zijn op de kosten van het vervoer; d. subsidies of hulp van de Staat moeten, voor zover gericht op bevoordeling van bepaalde bedrijfstakken en vervoersondernemingen, worden afgeschaft of door een onafhankelijke instantie worden beoordeeld.

Het vraagstuk of de binnenvloot verouderd is, of zij aan capaciteit tekort dreigt te schieten en hoe dit moet worden voorkomen, is bij de belangrijke plaats, die de binnenscheepvaart in onze vervoershuishouding inneemt, een algemeen vervoersprobleem. Het moet daarom toegejuicht worden, dat het vraagstuk ook van de zijde van de Overheid is bestudeerd en dat de resultaten daarvan bekend zijn gemaakt ¹⁾.

De vloot is oud (450.000 ton van de 3.715.000 ton is ouder dan 60 jaar), maar niet verouderd. De vernieuwing geschiedt in een te traag tempo. Het vervoer door de Nederlandse binnenscheepvaart zal c.p. van 57 mln. ton (waarvan 37 mln. binnenlands) in 1955 groeien tot 98 mln. ton (waarvan 59 mln. binnenlands) in 1975, of met 73 pCt. (binnenlands 60 pCt.). De particuliere binnenschipperij is niet bij machte voor deze expansie zorg te dragen; de rederijen zijn in het algemeen kapitaalkrachtiger. De commissie stelt daarom voor, dat de Staat ten behoeve van de particuliere schipperij rente en aflossing van een

¹⁾ Capaciteit binnenvloot; eerste rapport van de Verkeers Coördinatie Commissie, december 1957.

(vervolg van blz. 233)

bijzonder zullen uniforme maatstaven moeten worden gehanteerd voor:

- de groepen woningbehoevenden, waarvan de wachttijden in de beschouwing worden betrokken;
- het moment, waarop de betrokkenen „woningbehoevend” worden, d.w.z. het beginpunt van de wachttijd.

Het zijn echter niet uitsluitend de „anderen” voor wie deze gegevens van grote waarde zijn. Ook binnen de gemeenten zelf zijn deze gegevens voor het te voeren huisvestingsbeleid van een waarde, die niet onderschat mag worden. Men behoeft slechts te denken aan de invloed, die het toewijzingsbeleid van de huisvestingsdiensten der gemeenten op de wachttijden der verschillende categorieën van de bevolking heeft. Dit beleid kan immers dan eerst op zijn juiste waarde worden getoetst, indien de consequenties uit objectief statistisch materiaal kunnen worden afgelezen.

Ir. A. HEIMANS.
Drs. J. E. KEASBERRY.

's-Gravenhage.

Een levenskrachtige binnenscheepvaart als doelwit

lening ad f. 70 mln. gulden garandeert voor de bouw van motorschepen tot een capaciteit van 100.000 ton. Ziedaar de essentie van het rapport.

Welke zijn de oorzaken van deze onmacht tot expansie bij een zo rooskleurige marktontwikkeling? Het rapport is op deze vraag diep ingegaan en wijst als zodanig aan:

1. een markteconomische oorzaak: het reeds tientallen jaren onvoldoende rendement, veroorzaakt in de nationale binnenvaart door te nauwe marges, die de Overheid aan de prijsbewegingen stelt en in de internationale particuliere vaart door de basering van de aanbodprijs op de directe kosten, de mededinging der Duitse Spoorwegen en de overvloeiing van aanbod van de binnen- naar de buitenlandse markten;

2. een organisatorische oorzaak: de structuur van het familiebedrijf, dat met weinig middelen hoge bedragen moet investeren in objecten met lange levensduur (60 jaar);

3. institutionele oorzaken: het toegepaste systeem van gedwongen bevrachting en het opgelegde aantal vrije los- en laaddagen, die een zo intensief mogelijk gebruik van de vloot in het binnenlands vervoer tegengaan.

Kern van de onmacht der particuliere schipperij is het onvoldoende rendement. Kon zij een behoorlijk rendement aanwijzen, dan kon ook bij de bestaande ondernemingsstructuur de vernieuwing en expansie plaatsvinden, eventueel met behulp van vreemd kapitaal. De institutionele factoren zouden of gedeeltelijk wegvallen of gewijzigd kunnen worden.

Dit leidt tot de vraag: waaraan is dit onvoldoende rendement toe te schrijven? Het rapport noemt in dit verband de te nauwe marges, die de Overheid aan de prijsbewegingen stelt. Is dit zo? Er zijn en waren tijden, dat het plafond van het margetarief geraakt werd en overschreden kon worden, maar er zijn en waren ook perioden, waarin dit plafond niet bereikt werd. Waarom liggen in die perioden de prijzen lager? Omdat er overschot aan capaciteit was? Omdat de aanbodsprijzen van de mededingers een verdere verhoging van de watervrachten onmogelijk maakten, niettegenstaande de concurrenten of geheel

of gedeeltelijk voor haar wegstkosten moeten opkomen en de binnenvaart dit bij lange na niet doet, dus nog een betrekkelijk gunstige concurrentiepositie bezit?

Dit leidt nog weer tot andere vragen: is het beroep, dat op de particuliere binnenscheepvaart gedaan wordt door de verladers niet kunstmatig te hoog als gevolg van een prijsvorming, waarin verschillende ongezonde elementen meespelen? Zou er wel een actueel tekort aan capaciteit zijn, indien de prijzen op gezonde grondslagen werden gevormd, de concurrentie met andere vervoersondernemingen op gelijke basis werd gevoerd en de economische prikkel bij de institutionele vervoersvoorwaarden sterker zou werken? Waarom zou in de toekomst een gezonde binnenscheepvaart niet uit eigen kracht op rendabiliteitsbasis voor de noodzakelijke expansie zorg kunnen dragen?

Het antwoord op deze vragen is van essentieel belang, niet alleen voor de toekomst van onze binnenscheepvaart op zichzelf en voor de houding van de Overheid daartegenover, maar ook voor de economische positie van de andere vervoerstakken, die met de binnenscheepvaart concurreren en daarmee voor de welvaart van het gehele vervoerwezen. Het rapport deelt mede, dat een nader onderzoek naar het rendement gaande is. Aler verantwoordes beslissingen genomen kunnen worden, zullen de resultaten van dit onderzoek moeten worden afgewacht, mede omdat zij licht kunnen verschaffen over de hierboven gestelde vragen.

Intussen ware te overwēgen of de tijd niet is aangebroken om zo spoedig mogelijk de gewrongen constellatie, waarin de binnenscheepvaart zich bevindt en welke het rapport duidelijk in het licht stelt, te ontknopen, zowel met betrekking tot het systeem van ēvenredige vrachtverdeling, de verouderde vervoersvoorwaarden en de hoogte van het marge-tarief als op het punt van de dekking van de kosten van de weg.

Het rapport noemt de uitvoering van verschillende op zichzelf juiste voorstellen terzake irrecēel. De daarin gelegen mogelijkheden tot verruiming van de capaciteit zijn echter van een zodanige orde van grootte, dat aanwending alle aandacht moet vragen.

Wat nu het advies van garantieverlening betreft, het past niet in het kader van onze vervoerpolitiek, die wij ter wille van het voortbestaan van onze internationale dienstverlening met veel ijver en overtuiging in E.G.K.S.- en E.E.G.-verband verdedigen.

Tot deze beginselen, onlangs nog eens weer door de S.-E.R.-geformuleerd en door de Regering bevestigd, behoren de volgende:

a. het vervoerwezen dient een renderende bedrijfstak te zijn, die de kosten van zijn infrastructuur dekt. Het is na dit rapport in confesso, dat de particuliere schipperij niet rendeert. Dat zij haar infrastructuurkosten niet dekt, is reeds lang bekend;

b. de verschillende vervoerstakken dienen door de Overheid gelijk te worden behandeld. Garantie voor investeringen geeft de Overheid aan geen der vervoerstakken. Doet zij dit wel aan de particuliere schipperij, dan discrimineert zij zowel t.a.v. rail- en wegvervoersondernemingen, als ten opzichte van de rederijen in de binnenvaart;

c. de vrachtprijzen en tarieven dienen o.a. gebaseerd te zijn op de kosten van het vervoer. Garantieverlening betekent overneming van ondernemersrisico, dat anders in de vrachtprijzen tot uitdrukking dient te komen;

d. subsidies of hulp van de Staat moeten, voor zover gericht op bevoordeling van bepaalde bedrijfstakken en vervoersondernemingen, worden afgeschaft of door een onafhankelijke instantie worden beoordeeld. Investerings van Overheidswege in een onrendabele bedrijfstak vormen in wezen subsidies.

Het advies van garantieverlening dient derhalve niet opgevolgd te worden. Houdt dit in, dat het rapport geen blijvende waarde heeft? Het tegendeel is waar. Het heeft de grote verdienste de aandacht van bedrijfsgegoten, van verladers, van het gehele vervoerwezen en van de Overheid gevestigd te hebben op een vraagstuk, dat van veel wijder strekking is dan dat van de discrepantie tussen vraag naar en aanbod van vloottonnage.

Alle genoemde sectoren zijn opnieuw en thans van ambtelijke zijde geplaatst voor het vraagstuk: hoe krijgen wij in Nederland een levenskrachtige binnenscheepvaart, die uit eigen kracht haar belangrijke functie in het vervoer en daarmee in onze volkshuishouding inneemt en weet te blijven innemen? De in het rapport gegeven analyse doet zien, dat de oorzaken van de ingezonkenheid diep steken. Zij maakt ook duidelijk, dat de binnenschipperij met lapmiddelen niet geholpen kan en mag worden en dat het de hoogste tijd is om haar op korte termijn tot een gezonde, volwaardige vervoerstak te maken. Daartoe zal de Overheid moeten bijdragen door toetsing van de thans geldende regelingen, en de bedrijfstak door gevolg te geven aan de oproep tot organisatie en concentratie, waarmee het rapport sluit.

Maarsseu.

Dr. J. P. B. TISSOT VAN PATOT.

Fiscale politiek en de E.E.G.

Met het in werking treden op 1 januari jl. van het E.E.G.-verdrag is een belangrijke stap gezet op de weg naar de economische eenwording van de zes landen, die dit verdrag hebben ondertekend. Wil de E.E.G. goed functioneren dan is o.a. een gelijk gerichte fiscale politiek noodzakelijk. Bepalingen te dien aanzien treft men in het verdrag echter niet aan. Inzake de fiscale politiek wordt de leden-landen de grootst mogelijke vrijheid gelaten. Dat gelijkshakeling van belastingheffing voor een goede werking van de economische gemeenschap een eerste vereiste is, zal hieronder nader worden uiteengezet.

Het in het leven roepen van de Euromarkt, waarin het verkeer van goederen, diensten en kapitaal en ook de vestiging vrij zal zijn, zal grote economische structuurveranderingen tot gevolg hebben. De ondernemingen in elk van de aangesloten landen zullen geneigd zijn zich meer en meer te gaan toelēgen op het vervaardigen van produkten of het verlenen van diensten, waarvoor zij het best uitgerust zijn en waarmee zij de meeste ervaring hebben opgedaan.

Deze heroriētering noodzaakt tot aanpassing van de outillage van fabrieken, vervoermiddelen, haveninstallaties

enz. aan de zich wijzigende omstandigheden. Gezien de steeds grotere technische vervolmaking en de aanzienlijke investeringen, welke voor een modern uitgerust bedrijf nodig zijn, zal dit belangrijke kapitalen vereisen. In „De Westeuropese katoenindustrie in de kentering der tijden” maakt Dr. W. T. Kroese de volgende vergelijkingen tussen de kapitaalbehoeften vóór en na de tweede wereldoorlog in de katoenindustrie:

	Vóór de tweede wereldoorlog	Na de tweede wereldoorlog
Spinnerij, per spinner	f. 12.000	f. 136.000
Weverij, per wever	f. 4.000	f. 216.000
Blekerij, per arbeider	f. 6.000	f. 120.000
Ververij, per arbeider	f. 16.000	f. 150.000

Hetgeen geldt voor de katoenindustrie geldt in mindere of meerdere mate voor vele takken van industrie. Wil de Nederlandse industrie deze ontwikkeling, waarvan het tempo door de integratie nog versneld zal worden, volgen en haar positie handhaven, dan zal zij niet kunnen volstaan met zelffinanciering en met de uitgifte van aandelen van bestaande goed renderende vennootschappen, maar zal zij ook in staat moeten zijn nieuwe n.v.'s op te richten, waarvan de aandelen voor plaatsing op de kapitaalmarkt in aanmerking komen. Dit laatste zal in Nederland echter vrijwel onmogelijk zijn, doordat de winsten van n.v.'s aan een zware belastingdruk zijn onderworpen: het tarief voor de vennootschapsbelasting is nl. in Nederland thans vastgesteld op 49 pCt. van de winst.

Calculeert men, welke winst een nieuw op te richten n.v. in het vooruitzicht moet kunnen stellen, wil zij met enige kans op succes aandelen plaatsen, dan komt men tot een percentage, dat de 15 overschrijdt. Houdt men verder nog rekening met een risicopremie voor het geval dat de resultaten tegenvallen dan staat het vast, dat dit percentage ca. 20 moet zijn. Welke nieuw op te richten n.v., ook al wordt daarmee een bedrijf voortgezet dat onder een andere ondernemingsvorm is geëxploiteerd, kan een dergelijke winst in het vooruitzicht stellen? Dit zal wel een zeer hoge uitzondering zijn. En toch, wil het economisch leven in Nederland gelijke tred houden met de te verwachten opbloei na de Europese integratie, dan moet een beroep op de kapitaalmarkt kunnen worden gedaan, een beroep, dat thans vrijwel onmogelijk is, gezien de hoge fiscale lasten en de inmiddels gestegen rentestand¹⁾.

Het is niet moeilijk te bevroeden, wat hiervan het gevolg zal zijn. De binnenlandse ondernemingen worden overvleugeld door ondernemingen in de mede-aangesloten landen, die wel een beroep op hun kapitaalmarkt kunnen doen. Is dit een gevolg van een gunstige kapitaalmarkt met lage rentestand dan is dit een economisch voordeel van het betrokken land, waartegen moeilijk enig bezwaar kan worden gemaakt. Opgemerkt moet echter worden dat door het vrije kapitaalverkeer een nivellering van de rentestand mogelijk is. Anders ligt dit wanneer een geringe belastingdruk de plaatsing van aandelen mogelijk maakt. De ondernemingen, die van een gunstige kapitaalmarkt in een land met een minder zware belastingdruk voor n.v.'s dan in Nederland kunnen profiteren, zullen hun bedrijven naar de eisen des tijds inrichten, terwijl de

¹⁾ Naarmate de aandeelhouders een hoger dividend in het vooruitzicht moet worden gesteld, zullen de fiscale lasten ook zwaarder worden; de winstuitkering, die de Staat verlangt, zal, gezien het belastingtarief, gelijk moeten zijn aan de winstuitkering aan de aandeelhouders.

Nederlandse ondernemingen hierbij zullen achterblijven. Het is ook mogelijk, dat Nederlandse ondernemers gebruik zullen maken van het gunstiger fiscale klimaat in de andere landen en daar de bedrijven zullen stichten, die anders in Nederland zouden worden gevestigd. In beide gevallen gaat een industriële expansie voor Nederland verloren, een expansie die wij juist zo dringend nodig hebben in verband met de sterke toeneming van de bevolking.

Indien men wenst te voorkomen, dat als gevolg van een verschil in fiscale lasten het ene land een grotere aantrekkingskracht voor de vestiging van industrieën zal hebben dan het andere, zal de belastingheffing evenals de sociale en economische politiek in de aangesloten landen, zo al niet gelijk geschakeld dienen te worden dan toch op elkaander moeten worden afgestemd. Dit is geen eenvoudige opgave. Behalve een verschil in tarief immers kunnen er ook belangrijke verschillen zijn door tal van afwijkende bepalingen in de belastingwetten en in de voorschriften, terwijl ook door de wijze van toepassing der wetten en voorschriften een verschil in fiscale druk kan ontstaan. In Nederland bijv. zijn de ondernemingen aan bepaalde systemen van balanswaardering gebonden. Hoe is dit in andere landen? Heeft men daar een grotere vrijheid inzake de waardering? Wil men de fiscale druk in de verschillende landen vergelijken dan dient men kennis te nemen, niet alleen van de inhoud van de desbetreffende wetten en voorschriften, maar ook van de wijze van toepassing.

Hetgeen hierboven is opgemerkt omtrent de belastingdruk voor n.v.'s geldt evenzeer voor de inkomstenbelasting in de betrokken landen. Het verschil in progressie in de inkomstenbelasting kan in de verschillende landen sterk uiteenlopen, hetgeen van invloed zal zijn op de keuze van het land van vestiging. Ieder land zal er dus in de eerste plaats voor moeten waken, dat niet door belastingtarieven of door de wijze van belastingheffing een te zware druk op het economisch leven wordt gelegd, waardoor de zo gewenste expansie wordt tegengegaan. Daarentegen zullen de organen van de Gemeenschap ervoor moeten waken, dat niet door discriminerende bepalingen bij de belastingheffing dan wel door het toestaan van bijzondere belastingfaciliteiten niet het ene land ten koste van het andere vestiging van ondernemingen tracht aan te trekken. Dit zou een ongelijkheid met zich brengen, welke een gevaar voor het bestaan van de E.E.G. zou opleveren.

Amsterdam.

D. F. TIMMER.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarkt is in de verslagweek zeer ruim gebleven. De cijfers van de op 14 maart gehouden tender, die in onderstaande tabel zijn weergegeven, laten in dit opzicht niets aan duidelijkheid te wensen over.

Bedrag	Toewijzingsdisconto	Disconto en datum vorige tender
3-maands f. 67,9 mln.	3½	4¼ 30 jan. '58
6-maands f. 147,5 mln.	3½	3¾ 28 febr. '58
12-maands f. 130,8 mln.	3¾	4 28 febr. '58

Sinds de tender, die twee weken te voren plaatsvond, zijn de disconto's van het 6- en 12-maandspapier dus met ¼ pCt. gedaald. Wat het 3-maands papier betreft, dit werd het laatst op 21 febr. j.l. aangeboden, maar de in-

schrijvingen erop werden toen niet gehonoreerd. Des te opvallender is het dan ook dat voor dit papier thans slechts een bescheiden belangstelling bestond, en dat deze zich voornamelijk richtte op de promessen met een langere looptijd. Men kan hieruit concluderen dat men op de geldmarkt nog steeds op een verdergaande daling van de geldmarktrente rekent.

Het zou interessant zijn te weten in hoeverre deze opinie gedeeld wordt door De Nederlandsche Bank. In ieder geval is deze in de verslagweek niet tot een aanpassing van haar tarieven aan het sinds de vorige discontoverlaging sterk gedaalde markt-disconto overgegaan, hetgeen erop zou kunnen wijzen dat de Bank van mening is dat de daling van de geldmarktrente slechts van tijdelijke aard is.

De betaling op het toegewezen papier zal ondertussen een geduchte hap betekenen uit de middelen van het bankwezen. Hiermee is nl. niet alleen beslag gelegd op het bedrag dat de banken blijkens de weekstaat per 10 maart boven het verplichte saldo bij De Nederlandsche Bank aanhielden, maar ook op de f. 166 mln. die de Schatkist 18 maart a.s. op vervallend papier zal moeten betalen. Voorts moet men wel aannemen dat de liquiditeit van de banken sinds genoemde weekstaatdatum nog zal zijn toegenomen, en dat ook deze aanwas voor de inschrijving werd bestemd. Houdt men ten slotte rekening met de betalingen die in verband met de hieronder nog te bespreken obligatie-emissie van de Bank voor Nederlandsche Gemeenten, groot f. 100 mln., verricht zullen moeten worden, dan is het duidelijk dat er aan de liquiditeit van de banken in de komende dagen hoge eisen zullen worden gesteld.

Uiterlijk 15 maart heeft de Schatkist het papier moeten aflossen dat door de Bank of England, ter tijdelijke belegging van haar tegoed op akkoordrekening bij De Nederlandsche Bank, was gekocht. Dit heeft de Schatkist in de verslagweek f. 177 mln. gekost; vandaar dat het voor haar van belang is geweest bij de tender een groot bedrag toe te wijzen. Misschien ligt hierin ook de verklaring van het feit dat het toewijzingsdisconto, met name voor het 6-maandspapier, nog is meegevallen.

De kapitaalmarkt.

De beurs heeft noch in Amerika, noch in ons land in de afgelopen week veel spectaculairs te zien gegeven. Per saldo kwam er in de koersen in het algemeen weinig verandering (zie het koerslijstje), al namen de omzetten iets toe. Een opvallend jaarverslag werd door de Heemaf gepubliceerd, welke maatschappij f. 2 mln. van haar winst heeft bestemd om een reserve voor exportfinanciering te vormen. De urgentie van het probleem exportfinanciering blijkt ook uit een verklaring van de gezamenlijke Werkgeversverbonden, waarin o.a. de wenselijkheid wordt uitgesproken de handelsbanken hierbij in te schakelen. Hiertoe zouden exportfinancieringswissels door De Nederlandsche Bank herdiscontabel verklaard moeten worden.

Aan de emissie van de Bank voor Nederlandsche Gemeenten is een groot succes ten deel gevallen: het gevraagde bedrag ad f. 100 mln. werd naar schatting ca. 3½ maal overtekend. Op zichzelf is dit niet verwonderlijk. Bij een rentevoet van 5¼ pCt. en een emissiekoers van 99 pCt. bedroeg het rendement ca. 5,35 pCt., hetgeen aanmerkelijk hoger is dan het rendement op vergelijkbare reeds verhandelde obligaties. De factor, die het inschrijvingsresultaat echter bijzondere betekenis heeft gegeven is, dat de grote overtekening werd verkregen zonder dat door (het merendeel van) de institutionele beleggers aan de inschrijving is deelgenomen.

Het „Overleg in beleggingszaken”, d.i. het „overkoepelend orgaan” van de institutionele beleggers, beter bekend als het Beleggersfront, heeft de samenwerkende beleggers verboden aan de emissie deel te nemen, en wel op grond van de leningsvoorwaarde dat vervroegde aflossing na 10 jaar kan plaatsvinden. Deze voorwaarde is in strijd met het „reglement” van het Beleggersfront, dat voorschrijft dat alleen mag worden deelgenomen aan leningen waarbij vervroegde aflossing eerst mogelijk is nádat de helft van de looptijd, echter met een minimum van 15 jaar, is verstreken.

Nu het bedrijfsleven als vrager op de kapitaalmarkt vrijwel verstek laat gaan, en in de dringende kapitaalbehoeften van de lagere Overheid alleen gecentraliseerd

BULL PONSKAARTENSYSTEEM

BULL

BULL NEDERLAND
 ADMINISTRATIE. EN STATISTIEKMACHINE. MIJ. N.V.
 Vliegtuigstraat 26 · AMSTERDAM-WEST
 TELEFOON 80303

kan worden voorzien, heeft het Beleggersfront dus het „monopsonie” van de Bank voor Nederlandsche Gemeenten trachten te doorbreken. Getuige het inschrijvingsresultaat, dat echter geen maatstaf is voor de reële belangstelling, daar op grote schaal werd gemajoreerd, is de eerste ronde in deze strijd om de hegemonie in het voordeel van de Bank uitgevallen. Het optreden van de particuliere beleggers is hier beslissend geweest.

Aand. indexcijfers	A.N.P.-C.B.S. (1953 = 100)	28 febr. 1958	7 mrt. 1958	14 mrt. 1958
Algemeen		175	182	182
Internat. concerns		247	259	258
Industrie		135	136	137
Scheepvaart		122	121	124
Banken		107	109	110
Indon. aand.		66	71	68
Aandelen				
Kon. Petroleum	f. 144,40	f. 155,20	f. 155,30	
Unilever	395½	338¼	332	
Philips	253½	263	265	
A.K.U.	150	153	154	
Kon. N. Hoogovens	274¼	285	293	
Van Gelder Zn.	172	174	178	
H.A.L.	140½	133½	133¼	
Amsterd. Bank	193¼	194¼	197½	
H.V.A.	83	89½	85	
Staatsfondsen				
2½ pCt. N.W.S.	61¼	61½	62¼	
3½ pCt. 1947	87½	88½	90	
3¼ pCt. 1955 I	85½	85¼	85½	
3 pCt. Grootboek 1946	86¼	85¼	86¾	
3 pCt. Dollarlening	90½	89½	90	
Diverse obligaties				
3½ pCt. Gem. R'dam 1937 VI ...	89¼	90¼	89¼	
3¼ pCt. Bk. v. Ned. Gem. 1954 II/III	84½	83¼	83	
3½ pCt. Nederl. Spoorwegen	87½	87¼	88	
3½ pCt. Philips 1948	91½	91¼	91½	
3¼ pCt. Westl. Hyp. Bank	82	79¾	80¾	
6 pCt. Nat. Woningb. len. 1957	108¼	106¾	106½	
New York				
Aandelenkoersgemiddelde				
Dow Jones Industrials	440	451	453	

M. P. GANS.

*Wat kan de bank
voor U doen?*

Het antwoord op deze vraag krijgt
U in onze brochure

**WAT DE BANK VOOR U
KAN DOEN.**

Dit boekje sturen wij U op aanvraag
- gratis toe.

DE TWENTSCHE BANK

Uw financiële raadsman

ADVERTEER IN DIT BLAD

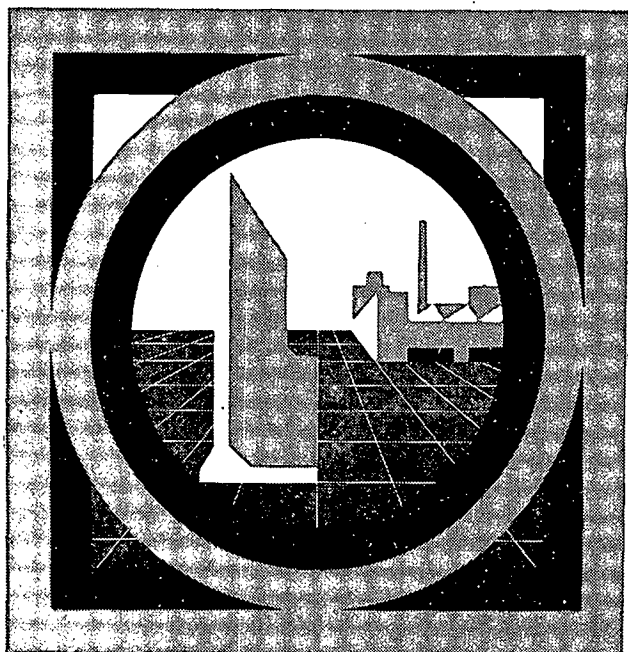
Laat Uw
reisbureau
het U
voorrekenen

**vliegen is goedkoper
dan U denkt!**

De KLM verbindt
118 steden in 74 landen

meteoor beton

**N.V. Betonfabriek
DE METEOR, de Steeg
exposeert op de
VOORJAARSBEURS
(18 t/m 27 maart)
zijn kwaliteits-betonproducten.
Margriethal,
terrein Croeselaan.**

Onze stand is op de Jaarbeurs tel. aangesloten: 03400/29621.

meteoor beton

Meteoor kwaliteits-producten: Stelconplaten en -tegels /
Keerwanden / F.G. Verkeersstenen en -verkeersdriehoeken /
Artistone Sierbeton / Trottoirtegels en -banden.

beschikbare krachten

ECONOMISCH DOCTORANDUS
(wiskundig-economische specialisatie)

* zoekt een hem passende functie

Leetijd 27 jaar; verlaat 4 mei a.s. de militaire dienst
(res.-off.). Brieven onder no. E.-S.B. 12-1, postbus
42, Schiedam.

vacatures

Bij het Landbouwschap bestaat de mogelijkheid tot
plaatsing van een

Medewerker

voor planologische aangelegenheden

Gegadigden dienen te beschikken over een academe-
sche of daarmee overeenkomende vorming. Bekend-
heid met de Nederlandse land- en tuinbouw is ge-
wenst.

Sollicitaties te richten vóór 7 april 1958 aan de Se-
cretaris van het Landbouwschap, Raamweg 26,
's-Gravenhage.

Bij de
afdeling Woningbouw van de Centrale Directie
van de Volkshuisvesting en de Bouwnijverheid

komt vacant de functie van

HOOFD VAN DE ONDERAFDELING FINANCIERING WONINGBOUW

belast met de voorbereiding en uitvoering van de rege-
lingen voor financiële steun uit 's Rijks kas. Vereist
wordt bij voorkeur een academische opleiding — eco-
noom of jurist — en ruime ervaring op financieel-econo-
misch gebied. Bezoldiging naar gelang van leeftijd en
ervaring volgens de rang van administrateur (f 977,—
— f 1.192,— p. m., excl. huurcomp.). Sollicitaties onder
Za 8-268D/7188 (in linker bovenhoek env. en brief) te
richten aan het Hoofd van de Afdeling Personeel en Al-
gemene Zaken van het Ministerie van Volkshuisvesting
en Bouwnijverheid te 's-Gravenhage.

**CENTRALE
PERSONEELSDIENST**

**SPUI 49 DEN HAAG
TELEFOON 182150**

Uw bank in een groeiend Europa

De Nederlandse ondernemers bereiden zich voor op de Euromarkt. Alleen de best geïnformeerden zullen, zowel de mogelijkheden als de gevaren tijdig onderkennen.

De Nederlandsche Handel-Maatschappij verkent voor hen het gehele terrein en houdt haar relaties steeds op de hoogte. Nu het nieuwe tijdperk van aanpassing aan de geleidelijke integratie is begonnen, is een gespecialiseerde voorlichting aan fabrikanten, importeurs en exporteurs van belang. De N.H.M. is gaarne bereid alle Euromarktproblemen te bespreken.

De NHM uw bank in een groeiend Europa

Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.

Hoofdkantoor: Amsterdam, Vijzelstraat 32